

Narodowy Bank Polski
Instytut Ekonomiczny
Biuro Przedsiębiorstw, Gospodarstw Domowych i Rynków

**Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw
ze szczególnym uwzględnieniem
stanu koniunktury w III kw. 2010
oraz prognoz koniunktury na IV kw. 2010**

Październik 2010

Podstawą opracowania są wyniki Szybkiego Monitoringu NBP, przeprowadzonego we wrześniu 2010 r. na próbie 1006 podmiotów niefinansowych, reprezentujących wszystkie sekcje PKD (poza rolnictwem, rybołówstwem i leśnictwem), zarówno sektor niepubliczny, jak i publiczny, przedsiębiorstwa z sektora MSP oraz duże jednostki.

Spis treści

SYNTEZA	5
1. SYTUACJA EKONOMICZNA	8
BIEŻĄCE OCENY SYTUACJI EKONOMICZNEJ	8
PROGNOZY SYTUACJI EKONOMICZNEJ	9
OCENY I PROGNOZY SYTUACJI - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	9
POLSKA NA TLE UE	11
2. POPYT I PRODUKCJA	12
BARIERA POPYTU	12
PROGNOZY POPYTU I ZAMÓWIEŃ	13
PROGNOZY PRODUKCJI	13
WSKAŹNIKI PROGNOZ POPYTU- ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	14
EKSPORT, IMPORT	16
OCENY I PROGNOZY EKSPORTU	16
3. KURS WALUTOWY A OPŁACALNOŚĆ EKSPORTU	18
4. ZATRUDNIENIE	20
ZMIANY ZATRUDNIENIA - III KW. 2010 R.	20
PROGNOZY ZATRUDNIENIA - IV KW. 2010 R.	20
PROGNOZY ZATRUDNIENIA - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	21
WYBRANE CZYNNIKI ODDZIAŁUJĄCE NA ZATRUDNIENIE	22
5. WYNAGRODZENIA	24
PROGNOZY WZROSTU PŁAC	24
WYBRANE CZYNNIKI ZMIAN PŁAC	25
PODWYŻKI PŁAC A WZROST WYDAJNOŚCI PRACY	26
OPTIMALIZACJA KOSZTÓW W III KW. 2010 R.	26
6. INWESTYCJE	28
PLANOWANE INWESTYCJE	28
INWESTYCJE W TRAKCIE REALIZACJI	32
ŹRÓDŁA FINANSOWANIA NOWYCH INWESTYCJI	32
7. ZAPASY W PRZEDSIĘBIORSTWACH	34
OCENA STANU ZAPASÓW	34
8. WYKORZYSTANIE MOCY PRODUKCYJNYCH	37
9. KREDYT BANKOWY	39
PROGNOZY ZADŁUŻENIA	39
PROGNOZY ZADŁUŻENIA - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	39
DOSTĘPNOŚĆ KREDYTÓW	40
DOSTĘPNOŚĆ KREDYTÓW - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	40

PRZEZNACZENIE KREDYTÓW	40
OPROCENTOWANIE KREDYTÓW ZŁOTOWYCH	41
OPROCENTOWANIE KREDYTÓW DEWIZOWYCH	41
PROGNOZA OPROCENTOWANIA KREDYTÓW	41
10. PŁYNNOŚĆ FINANSOWA PRZEDSIĘBIORSTW	42
OCENY PŁYNNOŚCI I ZATORY PŁATNICZE	42
OBSŁUGA ZADŁUŻENIA	42
CZAS REALIZACJI PŁATNOŚCI	42
OCENY PŁYNNOŚCI I OBSŁUGA ZADŁUŻENIA - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	43
ŚRODKI PIENIĘŻNE PRZEDSIĘBIORSTW	43
11. CENY I MARŻE	44
ZMIANY CEN W III KW. 2010 R.	44
PROGNOZY CEN SUROWCÓW I MATERIAŁÓW ORAZ CEN WYROBÓW WŁASNYCH	44
PROGNOZY CEN WYROBÓW WŁASNYCH - ANALIZA W PODSTAWOWYCH PRZEKROJACH	45
CZYNNIKI ODDZIAŁUJĄCE NA ZMIANY CEN	46
ZMIANY CEN A EKSPORT	47
OCZEKIWANIA ZMIAN CPI	47
MARŻE NA SPRZEDAŻY KRAJOWEJ I ZAGRANICZNEJ	48
12. BARIERY ROZWOJU - WYBRANE PROBLEMY	49
ANEKS 1 - UWAGI METODOLOGICZNE	50
ANEKS 2 - FORMULARZ BADANIA ANKIETOWEGO	51

Synteza

W świetle wyników Szybkiego Monitoringu NBP oraz danych statystyki publicznej można sformułować następujące wnioski w obszarze koniunktury gospodarczej:

W III kw. przedsiębiorstwa poinformowały o dalszej niewielkiej poprawie swojej sytuacji ekonomicznej. Sprzyjał jej rosnący stopień wykorzystania mocy produkcyjnych oraz spadek nadmiernych zapasów produktów gotowych. Utrzymała się również wysoka zdolność do regulowania zobowiązań, w tym zwłaszcza kredytów bankowych.

Jednocześnie, drugi kwartał z rzędu, obniżył się optymizm prognoz kwartalnych. Pogorszenie zanotowano w odniesieniu do przewidywanej sytuacji, popytu, zamówień, produkcji, eksportu oraz zatrudnienia. Pozytywnie na tle tych prognoz zarysowały się natomiast nowoplanowane inwestycje, choć skala tej poprawy nie sugeruje jeszcze znaczącego ożywienia.

1. W III kw. utrzymały się dobre oceny bieżącego zapotrzebowania na produkty i usługi. Odsetek firm borykających się z niskim lub malejącym popytem znajduje się poniżej długookresowej średniej, choć nadal wyraźnie przewyższa swoje minimum z okresu boomu gospodarczego z 2007 r. Przedsiębiorstwa odnotowały kolejny kwartał z rzędu wzrost stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych, jak też spadek nadmiernych zapasów produktów gotowych. Respondenci tracą jednak powoli optymizm odnośnie możliwości dalszego zwiększenia zapotrzebowania na swoje produkty i usługi, co negatywnie przekłada się na plany zwiększenia produkcji. Był to drugi z kolei kwartał spadku wskaźników tych prognoz, w efekcie znalazły się one poniżej swoich długookresowych średnich.
2. Eksporterzy spodziewają się osłabienia tempa wzrostu sprzedaży zagranicznej. Spadek optymizmu w tej grupie ma miejsce mimo dobrych ocen koniunktury w Niemczech (a więc u naszego największego odbiorcy zagranicznego). Wskaźniki ocen i prognoz eksportu znajdują się wyraźnie poniżej swoich długookresowych średnich.
3. Mimo niewielkiego pogorszenia, nadal korzystnie oceniana jest opłacalność sprzedaży zagranicznej. Dotyczy to zarówno eksportu rozliczanego w euro, jak i w dolarze.
4. W ślad za spadkiem optymizmu prognoz popytu przedsiębiorstwa rzadziej planują zwiększać zatrudnienie. Po czterech kwartałach wzrostu wskaźnik prognoz zatrudnienia wyhamował - pod koniec roku można oczekiwać, że redukcje będą nieco częstsze niż wzrost liczby pracowników. Trudno jest jednak obecnie ocenić, czy jest to korekta, czy zapowiedź odwrócenia obserwowanego w ciągu ostatniego roku trendu wzrostowego. Dalszy wzrost wykorzystania mocy produkcyjnych mógłby stać

się bowiem impulsem zachęcającym przedsiębiorstwa do zwiększenia liczby pracowników.

5. Skala planowanych podwyżek płac pozostaje niska. Odsetek firm zamierzających zwiększyć wynagrodzenia jest co prawda wyraźnie wyższy niż w 2009 r., ale wciąż poniżej swojej średniej długookresowej.
6. Odnotowano dalszy niewielki wzrost odsetka nowoplanowanych inwestycji. Silnie podniósł się wskaźnik ważony wielkością zatrudnienia, co wynika m.in. z tego, że mniejsze przedsiębiorstwa mają jeszcze wolne moce produkcyjne, podczas gdy w dużych firmach potencjał produkcyjny jest wykorzystywany w wyraźnie większym stopniu - pojawia się tam potrzeba jego rozbudowy. Wiele przedsiębiorstw nadal deklaruje wstrzymywanie się z rozpoczęciem inwestycji, oczekując na silniejsze sygnały poprawy koniunktury. Natomiast te firmy, które są już w fazie realizacji inwestycji najczęściej będą je kontynuować. Rezygnacja z dokończenia rozpoczętych projektów jest obecnie rzadkim zjawiskiem. Stanowi to dodatkowe potwierdzenie dobrej sytuacji finansowej sektora realnego.
7. Wyraźnie poprawiła się dostępność kredytu. Zainteresowanie tym sposobem finansowania zwiększyło się, pozostaje jednak nadal relatywnie niskie. Niewielki popyt na kredyt deklaruje nadal sektor MSP. Natomiast duże przedsiębiorstwa, inwestujące relatywnie więcej, częściej też zamierzają zwiększać swoje zobowiązania z tego tytułu. Pomimo wzrostu popytu na kredyt środki własne pozostają nadal głównym źródłem finansowania działalności inwestycyjnej.
8. Utrzymuje się wysoka zdolność do regulowania zobowiązań, w tym zwłaszcza do spłaty kredytów bankowych. Odsetek przedsiębiorstw regulujących te zobowiązania w terminie kolejny kwartał wzrósł. Przedsiębiorstwa zasygnalizowały natomiast niewielki wzrost problemów ze ściąganiem należności¹. Problemy pojawiły się zwłaszcza w grupie firm budowlanych oraz transportowych. Nie odbiło się to jednak na ogólnej ocenie sytuacji płynnościowej, która pozostała na wysokim poziomie². Zdolność do spłaty zobowiązań handlowych tradycyjnie już pozostaje znacznie mniejsza niż zdolność do spłaty kredytu, można ją jednak nadal uznać za dobrą.
9. Kolejny kwartał wzrósł odsetek przedsiębiorstw podnoszących ceny na produkty i usługi własne. Nie miało to jednak przełożenia na marże, które uległy nieznacznej obniżce względem poprzedniego kwartału, co może być związane z jednoczesnym wzrostem kosztów. Wyraźnie zwiększyły się oczekiwania przedsiębiorstw co do wzrostu cen konsumpcyjnych w IV kw. Ankietowani nie spodziewają się jednak w tym

¹ Z danych F-01/I-01 GUS wynika, że II kw. br. wyraźnie wzrosła dynamika (r/r) zobowiązań z tytułu dostaw i usług - z 0,6% w I kw. do 8,5% w II kw.

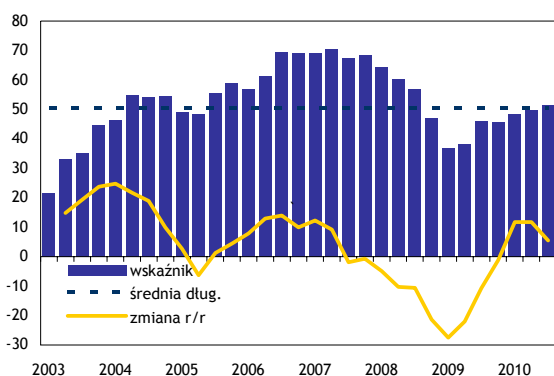
² Z danych GUS wynika, że wskaźnik płynności I stopnia w II kw. br. obniżył się względem I kw. pozostał jednak na historycznie wysokim poziomie i wyniósł 37,5%, tj. wyraźnie powyżej referencyjnego 20%.

okresie szybszego niż w III kw. wzrostu cen surowców i materiałów, nie planują również większych niż w III kw. podwyżek cen na swoje produkty i usługi.

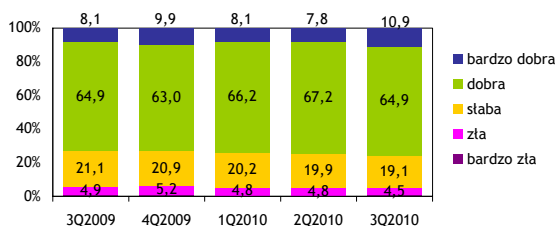
1. Sytuacja ekonomiczna

W III kw. br. sytuacja w sektorze przedsiębiorstw w dalszym ciągu nieznacznie się poprawiała, czemu sprzyjało rosnące zapotrzebowanie na oferowane produkty. Jednocześnie jednak zanotowano drugi z rzędu spadek optymizmu prognoz na następny kwartał, co może być związane z przewidywanym obniżeniem dynamiki sprzedaży, w tym również zagranicznej oraz obawami związanymi z rosnącymi w niektórych branżach opóźnieniami w spłacie zobowiązań.

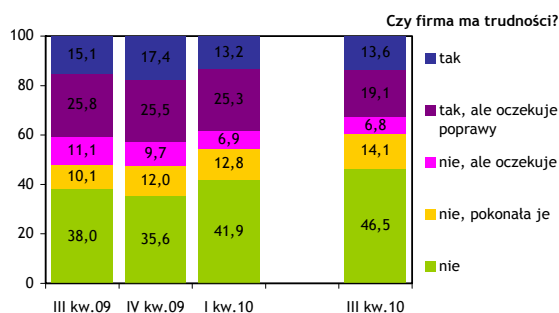
Bieżące oceny sytuacji ekonomicznej

Rys. 1 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE

Rys. 2 Oceny sytuacji ekonomicznej - struktura próby w %

Rys. 3 Struktura odpowiedzi na pytanie, o to czy przedsiębiorstwo odczuwa obecnie trudności. Brak danych za II kw. br.

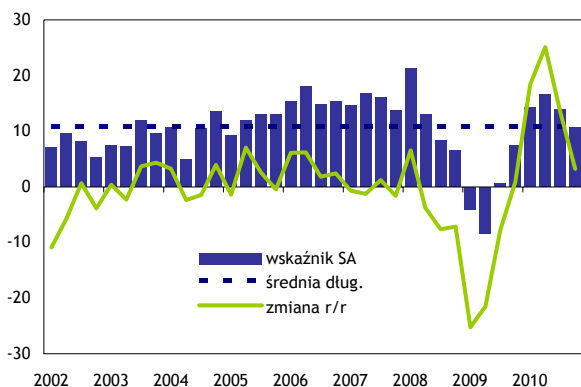
W III kw. br. przedsiębiorstwa odnotowały dalszą niewielką poprawę swojej kondycji. Wskaźnik sytuacji ekonomicznej BOSE³ wzrósł zarówno w stosunku do poprzedniego kwartału, jak i analogicznego okresu ub.r. Swoją sytuację jako bardzo dobrą lub przynajmniej dobrą oceniło niemal 76% firm, wobec 75% w poprzednim kwartale - wskaźnik ten kształtuje się blisko swojej długookresowej średniej.

Dobrą sytuację sektora realnego potwierdza również analiza pytania o odczuwane bądź przewidywane trudności. Odsetek firm, które nie mają większych problemów stopniowo rośnie w ostatnich kwartałach, przy tym utrzymuje się niski udział firm, dopiero oczekujących kłopotów (por. Rys. 3).

Wciąż najczęściej wymienianym źródłem trudności pozostaje niski popyt. Ocena skali tego problemu w ciągu ostatniego kwartału nie uległa zmianie. Inne napotymane obecnie przez ankietowanych problemy to przede wszystkim wahający się i niekorzystny kurs złotego względem walut obcych, wysokie bądź rosnące koszty działalności oraz zatory płatnicze.

³ Wskaźnik BOSE stanowi różnicę sald odsetka firm w bardzo dobrej i dobrej sytuacji oraz odsetka firm w słabej, złej i bardzo złej sytuacji

Prognozy sytuacji ekonomicznej

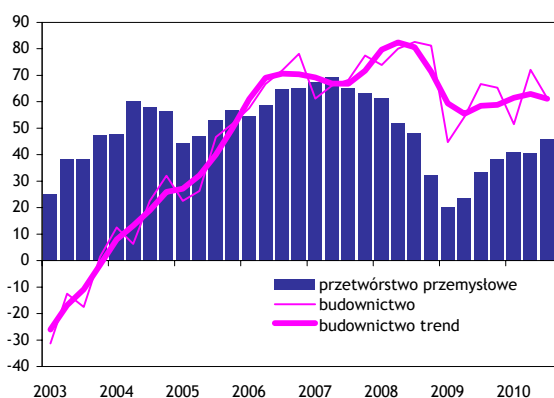

Rys. 4 Wskaźnik prognoz sytuacji ekonomicznej przedsiębiorstw WPSE

Nadal więcej przedsiębiorstw spodziewa się poprawy niż pogorszenia swojej kondycji, niemniej przewaga takich firm maleje drugi kwartał z rzędu (por. Rys. 4). Poprawy sytuacji w IV kw. oczekuje 20% przedsiębiorstw, zaś pogorszenia spodziewa się niespełna 6% firm. Zmiany wskaźnika WPSE wykazywały w ciągu ostatnich trzech lat bardzo wysoką zmienność, znacznie wyższą, niż w okresach wcześniejszych, ale też znacznie wyższą niż w przypadku wskaźnika BOSE (na początku 2009 r. WPSE sygnalizował głębsze niż później

zrealizowane pogorszenie sytuacji ekonomicznej, zaś na początku 2010 r. silniejszą niż zrealizowano poprawę). Sugeruje to utrzymywanie się dużej niepewności w ocenie przyszłości oraz obniżenie zdolności przedsiębiorstw do przewidywania skali zmian.

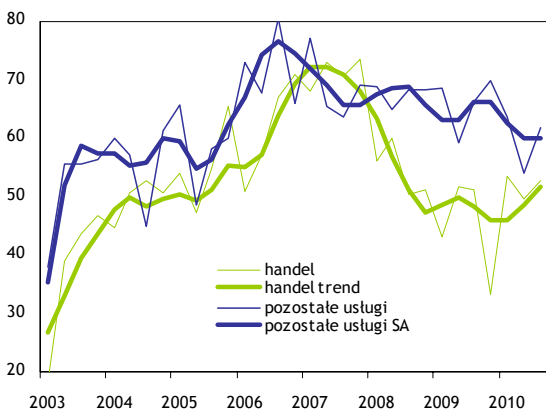
Oceny i prognozy sytuacji - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 5 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w sekcji Przetwórstwo przemysłowe, Budownictwo oraz Handel

Sytuacja w sektorze przedsiębiorstw w dalszym ciągu pozostaje zróżnicowana.

Dalszą poprawę odnotowało Przetwórstwo przemysłowe, niemniej kondycja tych przedsiębiorstw wciąż jest oceniana poniżej swojej długookresowej średniej. Wciąż przeważają prognozy dalszej poprawy sytuacji nad prognozami jej pogorszenia, przewaga ta jednak drugi kwartał z rzędu spada. Wśród firm przetwórczych BOSE podniósł się najsilniej w grupie firm oferujących dobra inwestycyjne. I choć przedsiębiorstwa te wciąż borykają się z poważnymi problemami, w tym niskim popytem i wahaniami kursowymi, jednocześnie to właśnie w tej grupie sytuacja poprawia się obecnie najszybciej. Poprawę zanotowały także przedsiębiorstwa oferujące dobra zaopatrzeniowe. Na niewielkie pogorszenie bieżącej sytuacji wskazują natomiast oceny przedsiębiorstw produkujących dobra konsumpcyjne.

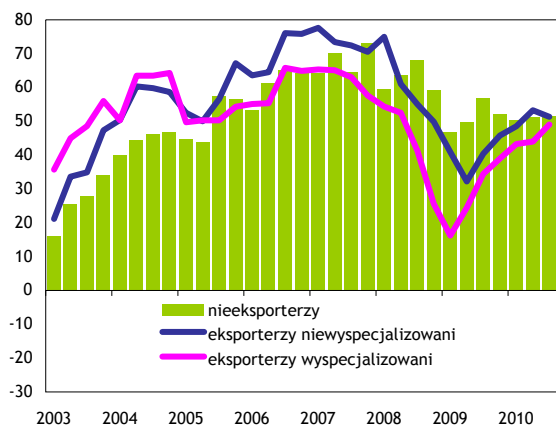

Rys. 6 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w branżach usługowych⁴

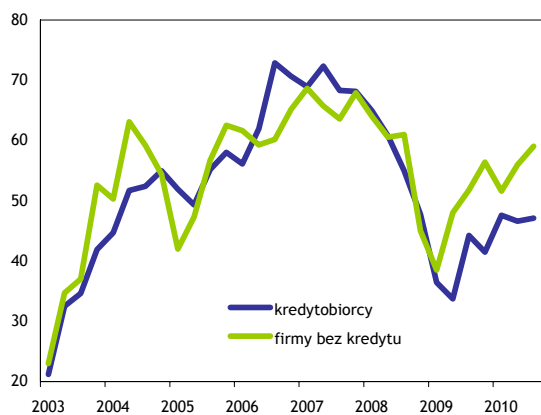
Gorzej niż w II kw. oceniło swoją sytuację budownictwo. Branża ta wg własnej opinii boryka się z

⁴ Informacja nt. branż zaliczanych do grupy „Pozostałe usługi” znajduje się w Aneksie1, na str. 50

wieloma poważnymi trudnościami, w tym deklaruje istnienie bariery popytowej. Znajduje się to jednak w pewnej sprzeczności z oceną stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych, który w przypadku firm budowlanych jest wysoki i rosnący. Budownictwo oczekuje przy tym dalszego wzrostu popytu w IV kw. Drugim zgłaszanym przez budownictwo problemem są trudności płatnicze, w tym również problemy z terminowym regulowaniem zobowiązań kredytowych. Branża budowlana ocenia swoją zdolność do spłaty kredytów bankowych wyraźnie gorzej niż pozostałe sekcje.

Rys. 7 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w podziale na nieeksporterów oraz eksporterów, w tym wyspecjalizowanych

Rys. 8 Wskaźnik bieżącej oceny sytuacji ekonomicznej BOSE w przedsiębiorstwach finansujących się kredytem i nie korzystających z kredytu

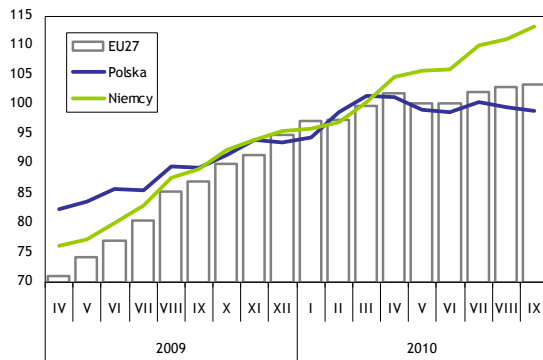
Poprawę zanotowano w handlu oraz w pozostałych usługach. Sytuacja w handlu jest oceniana wciąż relatywnie słabo na tle próby, ale jest to też jedyna sekcja, w której prognozy sytuacji poprawiły się w ciągu kwartału. Pogorszyła się natomiast kondycja firm transportowych. Warto jednak zauważyć, że w ciągu ostatnich dwóch lat sytuacja tej branży podlega dużym wahaniom.

Po ponad dwuletnim okresie bardzo słabych ocen własnej sytuacji eksporterzy oceniają ją obecnie na zbliżonym poziomie co nieeksporterzy. W firmach koncentrujących się na sprzedaży wyłącznie na rynku krajowym od roku sytuacja jest dość stabilna. Eksporterzy, w tym zwłaszcza specjalizujący się w eksporcie obserwują poprawę sytuacji, co może być związane z relatywnie wysoką opłacalnością eksportu. Poprawa sytuacji ma bowiem miejsce mimo historycznie niskich ocen i prognoz eksportu.

Od początku 2009 r. utrzymuje się wyraźna i rosnąca różnica w ocenach sytuacji między przedsiębiorstwami nie korzystającymi z kredytu oraz kredytobiorcami. Sugeruje to, że przedsiębiorstwa w dobrej kondycji preferują finansowanie działalności ze środków własnych.

Zanotowano dalszą poprawę w firmach należących do kapitału zagranicznego. Grupa tych firm ocenia obecnie swoją kondycję znacznie lepiej niż przedsiębiorstwa z kapitałem krajowym.

Polska na tle UE

Rys. 9 Economic sentiment indicator (ESI) w UE
źródło: Eurostat⁵

W II i III kw. br. sytuacja polskiej gospodarki widziana przez pryzmat wskaźnika ESI nie podlegała większym zmianom. W tym okresie sytuacja w UE nieznacznie się poprawiła, w efekcie czego sytuacja w Polsce ponownie zaczęła wyraźnie na minus odbiegać od przeciętnej w UE. Najsilniejszą poprawę zanotowano w Niemczech, gdzie wskaźnik ESI osiągnął swoje maksimum.

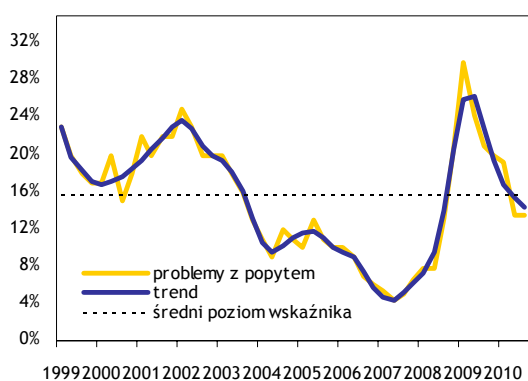
⁵ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/euroindicators/business_consumer_surveys/main_tables

2. Popyt i produkcja

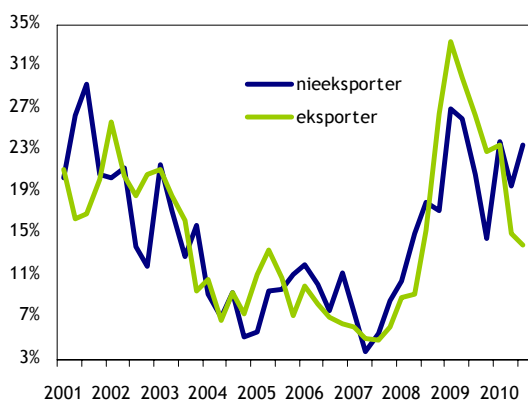
Odnotowano pogorszenie nastrojów analizowanych przedsiębiorstw odnośnie do przyszłego popytu. W związku z niższym oczekiwanym zapotrzebowaniem na produkty oferowane przez ankietowane podmioty, w IV kw. br. można się spodziewać obniżenia tempa sprzedaży oraz produkcji. Pomimo odnotowanych w ostatnim badaniu spadków, obecne poziomy indeksów prognozowanego popytu oraz produkcji pozostają wyższe od obserwowanych przed rokiem. Spowolnienie oczekiwane jest przede wszystkim w przetwórstwie przemysłowym, zarówno przez eksporterów jak i przez podmioty oferujące swoje produkty wyłącznie na rynku krajowym.

Pomimo relatywnie wysokiej optacalności sprzedaży na obce rynki, pogorszenie koniunktury odnotowano także w obszarze działalności eksportowej. Niewielki wpływ na spadki wskaźników prognozowanego eksportu może mieć lekkie umocnienie złotego względem podstawowych walut, w których rozliczany jest polski eksport.

Bariera popytu

Rys. 10 Niski popyt jako bariera rozwoju (na osi pionowej odsetek firm informujących o problemach ze znalezieniem odbiorcy na swoje produkty)

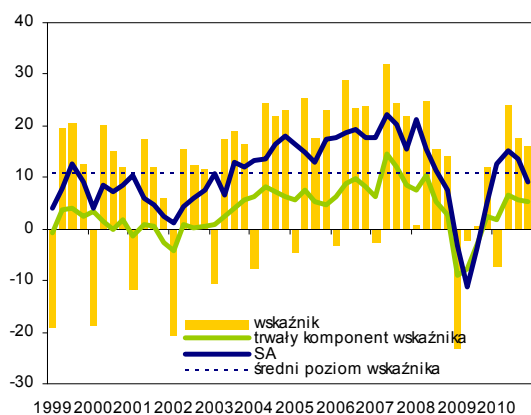

Rys. 11 Niski popyt jako bariera rozwoju w przetwórstwie przemysłowym (na osi pionowej odsetek firm informujących o problemach ze znalezieniem odbiorcy na swoje produkty) w grupie eksporterów i przedsiębiorstw nieeksportujących

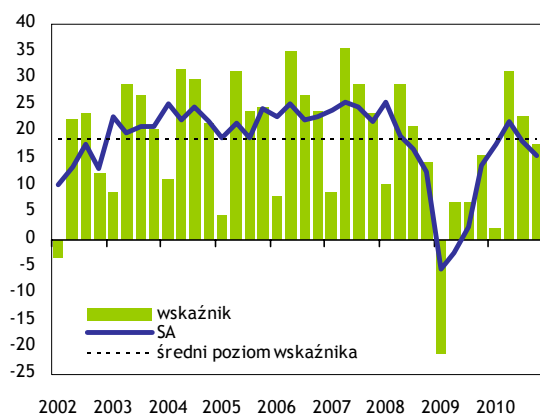
W III kw. br. wskaźnik bariery popytu pozostał na poziomie zbliżonym do odnotowanego w poprzednim badaniu i wyniósł 14%. Po wyraźnym nasileniu bariery popytu w pierwszej połowie 2009 r. (w związku z ogólnosiwiatowym spowolnieniem gospodarczym) odsetek przedsiębiorstw sygnalizujących problem niewystarczającego popytu uległ wyraźnej redukcji i kształtuje się obecnie poniżej średniej wartości indeksu z okresu badania (od 1999 r.).

Bariera popytu zmniejszyła się w handlu i naprawach (o 3 pp.), wzrosła natomiast w budownictwie (o 3 pp.). W pozostałych analizowanych sekcjach nie odnotowano istotnej zmiany natężenia bariery popytu. W przetwórstwie przemysłowym nieco rzadziej niż w poprzednim kwartale problem niewystarczającego popytu sygnalizowały podmioty eksportujące, natomiast wśród podmiotów, których rynki zbytu ograniczają się wyłącznie do rynku wewnętrznego, odsetek przedsiębiorstw sygnalizujących problem niewystarczającego popytu lekko wzrósł (por. Rys. 11).

Prognozy popytu i zamówień

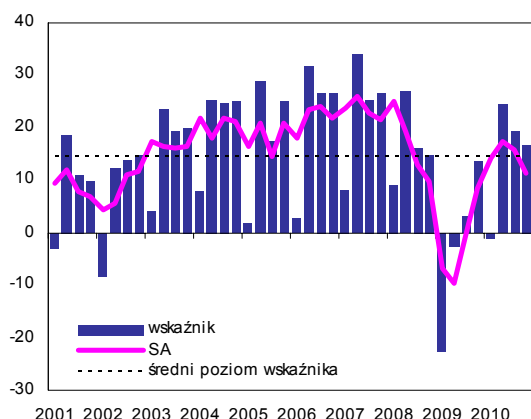

Rys. 12 Wskaźnik prognoz popytu ogółem (saldo odpowiedzi), trwały komponent wskaźnika (saldo odpowiedzi) oraz trend wskaźnika prognoz popytu ogółem

Rys. 13 Wskaźnik prognoz nowych zamówień (saldo odpowiedzi) oraz trend tego wskaźnika

Prognozy produkcji

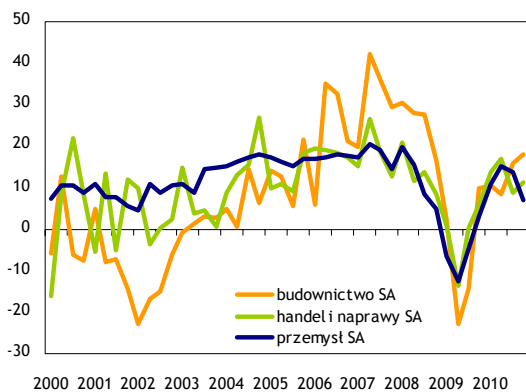
Rys. 14 Wskaźnik prognoz produkcji (saldo odpowiedzi) oraz trend tego wskaźnika

Wskaźnik prognoz popytu na IV kw. 2010 r. (po korekcie sezonowej) odnotował spadek względem poprzedniego okresu (o 4,5 pkt.), co oznacza, że w najbliższych miesiącach ankietowane przedsiębiorstwa oczekują wolniejszego wzrostu zapotrzebowania na oferowane produkty. W wyniku spadków wskaźnika, odnotowanych w ostatnich dwóch badaniach, poziom indeksu kształtuje się obecnie poniżej średniej wartości z ostatnich jedenastu lat. Lekki spadek odnotował także trwały komponent wskaźnika (z 5,7 pkt. w III kw. 2010 r. do 5,4 pkt. w IV kw. 2010 r.) (por. Rys. 12).

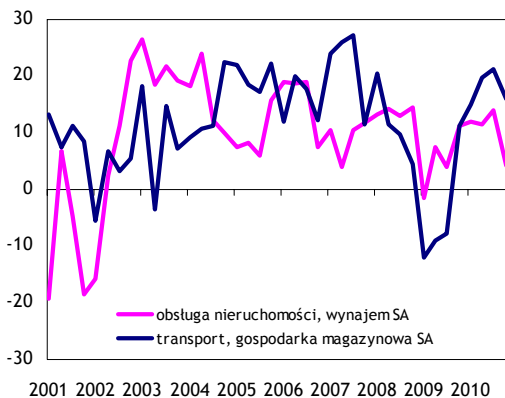
Podobnie jak wskaźnik prognoz popytu zachowuje się indeks nowych zamówień (po korekcie sezonowej), który po rocznym okresie wzrostów, również spadł drugi kwartał z rzędu. Bieżący poziom tego wskaźnika (15,6 pkt.) kształtuje się lekko poniżej średniej wartości wskaźnika notowanego od 2002 r. (por. Rys. 13).

Pogorszenie nastrojów w obszarze popytu wpłynęło na spadek wartości wskaźnika prognozowanej produkcji na IV kw. 2010 r. (indeksu po korekcie sezonowej), który obniżył się o 4,3 pkt. względem poprzedniego kwartału i kształtuje się obecnie na poziomie 11,4 pkt. Drugi z rzędu spadek wskaźnika oczekiwanej produkcji sugeruje, że należy się spodziewać niższej dynamiki produkcji dóbr i usług wytwarzanych przez ankietowane przedsiębiorstwa niż na początku roku (por. Rys. 14).

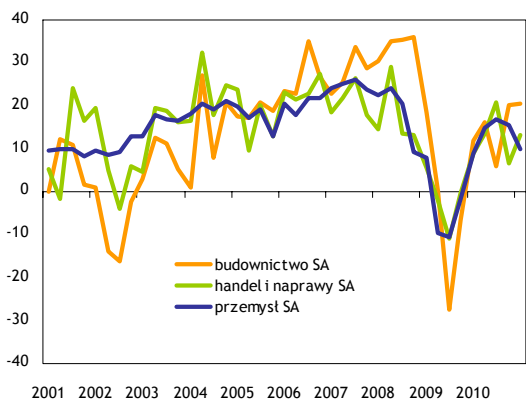
Wskaźniki prognoz popytu- analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 15 Wskaźniki prognoz popytu (salda odpowiedzi po korekcie sezonowej) w przemyśle, budownictwie oraz handlu

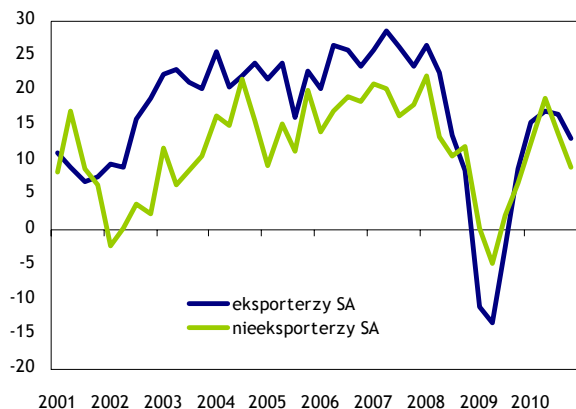
Rys. 16 Wskaźniki prognoz popytu (salda odpowiedzi po korekcie sezonowej) w transporcie oraz obsłudze nieruchomości i wynajmie

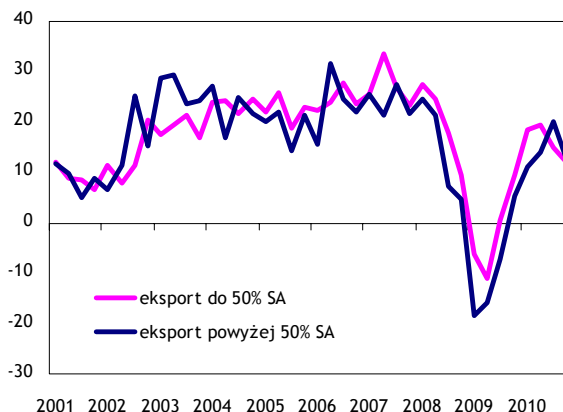
Rys. 17 Wskaźniki prognoz produkcji (salda odpowiedzi po korekcie sezonowej) w przemyśle, budownictwie oraz handlu

Zachowanie wskaźników oczekiwanego popytu oraz produkcji (po skorygowaniu o czynniki sezonowe) w podstawowych grupach przedsiębiorstw pozwala na sformułowanie następujących wniosków:

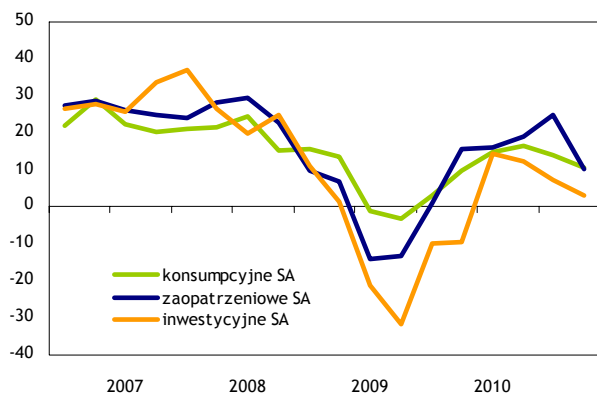
- Spadek wskaźników prognoz popytu oraz produkcji na IV kw. 2010 r. odnotowano przede wszystkim w przetwórstwie przemysłowym. Obniżyły się również poziomy indeksów dla transportu i gospodarki magazynowej oraz przedsiębiorstw zajmujących się obsługą nieruchomości. Lekko wzrosły natomiast analogiczne indeksy dla budownictwa oraz handlu (por. Rys. 15 - Rys. 17). Poziomy wskaźników dla wymienionych grup przedsiębiorstw są dodatnie, co sugeruje utrzymanie dodatniego tempa wzrostu produkcji w tych sekcjach.
- Wolniejszego niż w poprzednim kwartale wzrostu popytu oraz produkcji oczekują zarówno przedsiębiorstwa eksportujące, jak i podmioty oferujące całość swojej produkcji na rynku wewnętrznym. Wśród eksporterów spadki odnotowały zarówno wskaźniki liczone dla podmiotów, które większość produkcji oferowały na rynkach zagranicznych jak i dla pozostałych eksporterów - tych którzy większość produkcji oferowali na rynku krajowym. Obecne poziomy wskaźników dla eksporterów i nieeksporterów są zbliżone (por. Rys. 18, Rys. 19).
- Spadki wskaźnika prognoz produkcji odnotowano wśród producentów dóbr zaopatrzeniowych, inwestycyjnych i konsumpcyjnych (por. Rys. 20).
- Spadki wskaźników oczekiwanego popytu i produkcji zanotowano zarówno wśród przedsiębiorstw sektora MSP, jak i w grupie przedsiębiorstw dużych. Obecnie nie występują różnice w poziomach wskaźników dla tych grup podmiotów (por. Rys. 21).

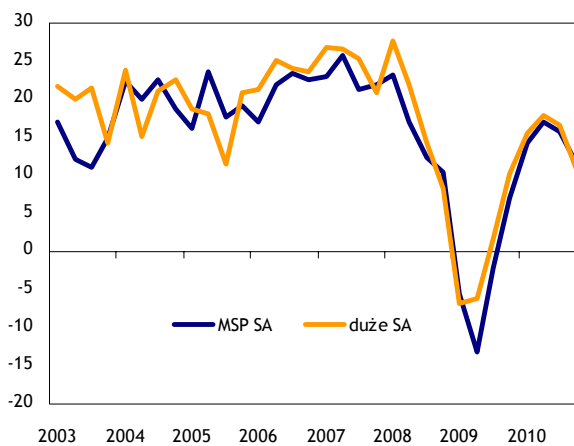
Rys. 18 Wskaźniki prognoz produkcji (saldo odpowiedzi po korekcie sezonowej) w grupie eksporterów i nieeksporterów

Rys. 19 Wskaźniki prognoz produkcji (saldo odpowiedzi po korekcie sezonowej) w grupie eksporterów przeznaczających większość produkcji na eksport oraz pozostałych eksporterów

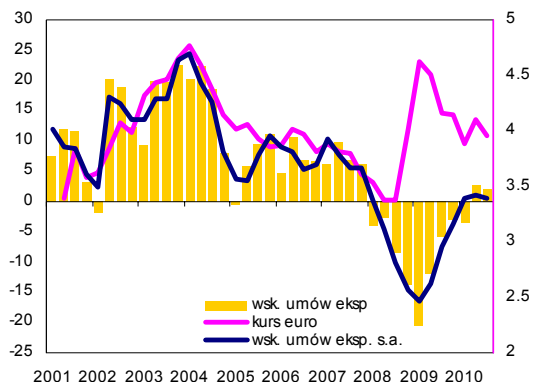
Rys. 20 Wskaźniki prognoz produkcji w grupie firm oferujących dobra inwestycyjne, konsumpcyjne i zaopatrzeniowe (sekcja Przetwórstwo przemysłowe; saldo odpowiedzi po korekcie sezonowej)

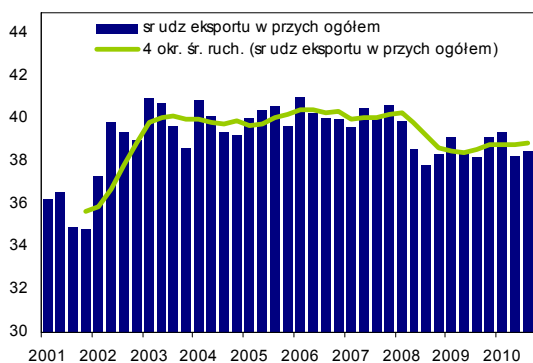
Rys. 21 Wskaźniki prognoz produkcji (saldo odpowiedzi po korekcie sezonowej) w sektorze MSP oraz w grupie podmiotów „dużych”

Eksport, import

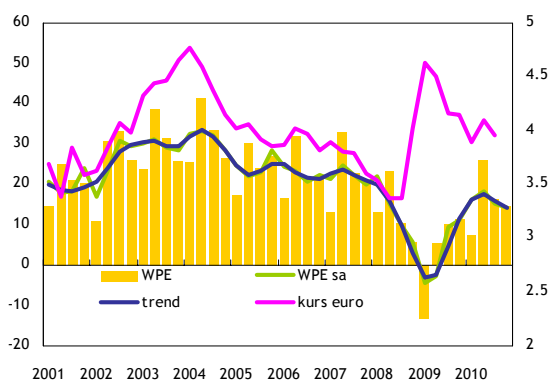
Oceny i prognozy eksportu

Rys. 22 Wskaźnik umów eksportowych (saldo odpowiedzi), wskaźnik odsezonowany, trend wskaźnika oraz rzeczywisty kurs euro (prawa oś)

Rys. 23 Udział eksportu w przychodach ogółem w grupie eksporterów oraz trend (uzyskany metodą średniej ruchomej 4-okr) (dane w %)

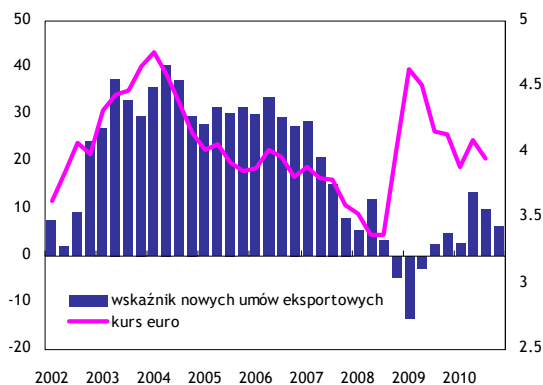
Rys. 24 Wskaźnik prognoz eksportu WPE, oraz rzeczywisty kurs euro

Dane za III kw. i prognozy na IV kw. sugerują wyhamowanie tendencji wzrostowej w obszarze działalności eksportowej. Po okresie wyraźnej poprawy nastrojów, obserwowanej w drugiej połowie 2009 r. i na początku br. poziomy badanych wskaźników są nadal względnie niskie.

W III kw. 2010 r. sprzedaży eksportowej sprzyjał relatywnie słaby złoty. W ostatnich miesiącach obserwuje się jednak aprecjację rodzimej waluty, co może negatywnie wpłynąć na konkurencyjność cenową polskiego eksportu, choć ta pomimo lekkiego pogorszenia pozostaje wciąż na wysokim poziomie (por. rozdział 3).

Wskaźnik zawartych umów eksportowych (po korekcie sezonowej) w III kw. 2010 r. odnotował nieznaczny spadek względem poprzedniego kwartału. Pomimo wcześniejszych wzrostów indeks ten nadal kształtuje się na relatywnie niskim poziomie, około 0 pkt (por. Rys. 22). Jednocześnie lekko wzrósł odsetek eksporterów w analizowanej próbie przedsiębiorstw, a średni udział eksportu w przychodach badanych eksporterów i wyniósł 38,5%, nieznacznie więcej niż w poprzednim kwartale (por. Rys. 23).

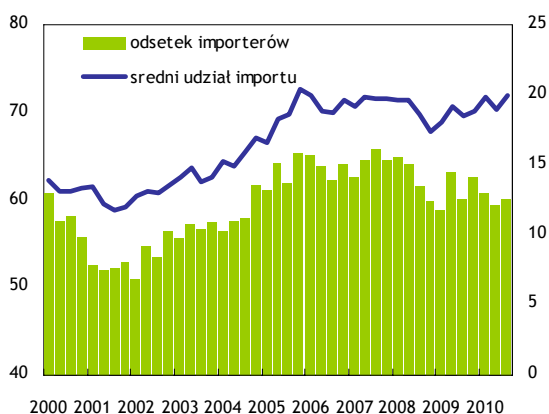
Wyraźnie mniej optymistyczne niż w poprzednim badaniu są natomiast oczekiwania przedsiębiorstw odnośnie sprzedaży eksportowej w IV kw. 2010 r. Po pięciu kwartałach wyraźnych wzrostów wskaźnik prognoz eksportu odnotował drugi z rzędu spadek, o 1,2 pkt., do poziomu 14,2 pkt. (por. Rys. 24). Wartości indeksu powyżej 0 pkt. oznaczają, że więcej eksporterów oczekuje wzrostu eksportu w najbliższym kwartale niż spadku, jednak nadal wskaźnik prognoz eksportu kształtuje się poniżej średniej wartości indeksu (notowanego od 2001 r.).

Rys. 25 Wskaźnik prognoz nowych umów eksportowych (saldo odpowiedzi) oraz rzeczywisty kurs euro

Drugi kwartał z rzędu spadek odnotował również wskaźnik prognoz nowych umów eksportowych, potwierdzając informacje o oczekiwanym spowolnieniu w obszarze działalności eksportowej. Obecna wartość wskaźnika jest wyższa niż w analogicznym kwartale poprzedniego roku, jednak indeks ten nadal kształtuje się poniżej swojego średniego poziomu (por. Rys. 25).

Import

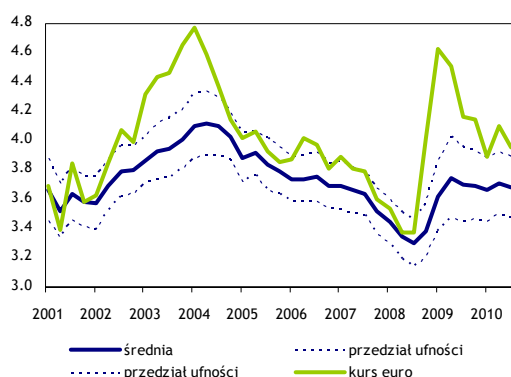
Rys. 26 Średni udział importu zaopatrzeniowego w kosztach oraz odsetek respondentów korzystających z importu (prawa oś)

W III kw. 2010 r. nastąpił lekki wzrost udziału importu zaopatrzeniowego w kosztach badanych przedsiębiorstw (z 19,0% w II kw. 2010 r. do 20,0% w III kw.). Jednocześnie nieznacznie zwiększył się odsetek importerów w próbie (o 0,7 pp. do 60%) (por. Rys. 26).

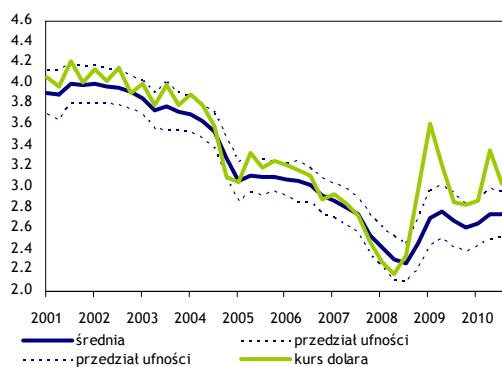
3. Kurs walutowy a opłacalność eksportu

W III kw. 2010 r. konkurencyjność cenowa polskiego eksportu nadal kształtowała się na stosunkowo wysokim poziomie, jednak ze względu na aprecjację złotego była nieco gorsza niż w poprzednim kwartale. We wrześniu średnie kursy graniczne opłacalności eksportu były istotnie niższe od kursów rzeczywistych dolara oraz euro, lekko wzrósł jednak odsetek eksporterów deklarujących problem nieopłacalnego eksportu.

Kurs opłacalności eksportu oraz produkcji krajowej

Rys. 27 Kurs euro, przy którym eksport staje się nieopłacalny wraz z przedziałem ufności wyznaczonym przez $\pm 1/2$ odchylenia standardowego. Dodatkowo umieszczono rzeczywisty kurs euro

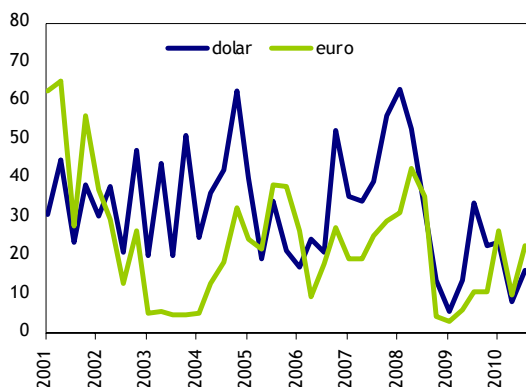

Rys. 28 Kurs dolara, przy którym eksport staje się nieopłacalny, wraz z przedziałem ufności wyznaczonym przez $\pm 1/2$ odchylenia standardowego. Dodatkowo umieszczono rzeczywisty kurs dolara

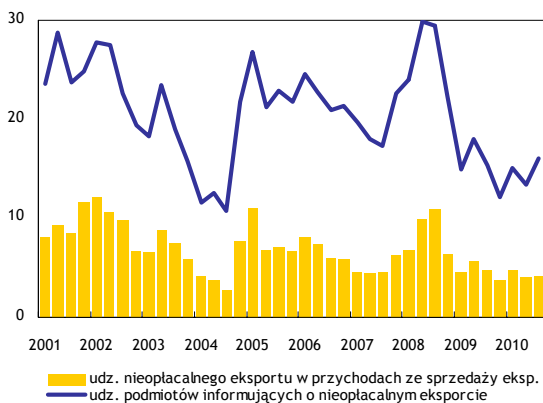
We wrześniu kurs złotego umocnił się w stosunku do czerwca 2010 r., zarówno względem euro jak i dolara, co wpłynęło na lekkie pogorszenie opłacalności polskiego eksportu rozliczanego w tych walutach.

W ostatnim badaniu nieznacznie umocnił się również średni kurs graniczny EUR/PLN opłacalności eksportu, co przy zdecydowanie silniejszej skali aprecjacji kursu rzeczywistego spowodowało wzrost odsetka przedsiębiorstw, dla których kurs rzeczywisty EUR/PLN kształtował się poniżej kursu granicznego (z 9,6% w czerwcu 2010 r. do 22,3% we wrześniu 2010 r.). Średni kurs graniczny dla uzyskania pełnej opłacalności eksportu rozliczanego w dolarze pozostał na poziomie zbliżonym do odnotowanego w poprzednim badaniu, co przy umocnieniu kursu rzeczywistego również wpłynęło na wzrost odsetka podmiotów, dla których kurs rzeczywisty USD/PLN kształtował się poniżej kursu brzegowego opłacalności eksportu (rozliczanego w dolarze). Odsetek ten we wrześniu wyniósł 16,2%, wobec 8,3% odnotowanych w czerwcu 2010 r. (por. Rys. 27, Rys. 28).

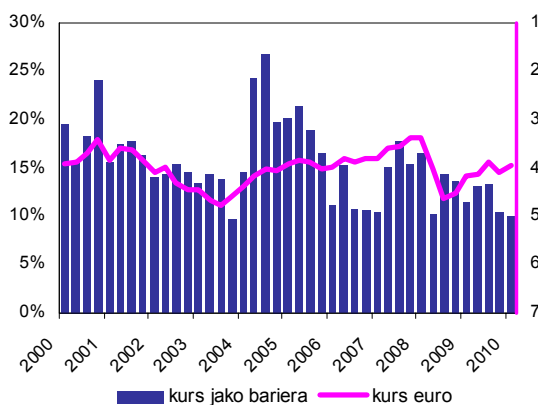
Opłacalność eksportu

Rys. 29 Udział podmiotów (w proc.), dla których graniczny kurs opłacalności eksportu wzrósł powyżej rzeczywistego kursu USD/PLN oraz EURO/PLN

Rys. 30 Udział nieopłacalnego eksportu w przychodach ze sprzedaży eksportowej przedsiębiorstw (średnia w %) oraz odsetek podmiotów informujących o nieopłacalnym eksporcie

Rys. 31 Kurs walutowy jako bariera rozwoju przedsiębiorstwa (lewa oś) oraz rzeczywisty kurs euro (prawa oś, odwrócona skala)

Ponadto aprecjacja rodzimej waluty spowodowała lekki wzrost udziału nieopłacalnego eksportu⁶ w sprzedaży eksportowej (z 4,0% do 4,2%) oraz wzrost odsetka eksporterów sygnalizujących problem nieopłacalnego eksportu (z 13,4% w II kw. 2010 r. do 16,1% w III kw. 2010 r.) (por. Rys. 29, Rys. 30). Pomimo niewielkich wzrostów zarówno udział nieopłacalnego eksportu w sprzedaży eksportowej jak i odsetek podmiotów informujących o nieopłacalnym eksporcie kształtują się na relatywnie niskich poziomach.

Tezę o pozytywnym wpływie obecnego poziomu kursu złotego na działalność ankietowanych przedsiębiorstw potwierdza względnie niski odsetek podmiotów, które uważały, że kurs walutowy (zarówno jego poziom, jak i jego wahania) może być barierą działalności przedsiębiorstwa. Dodatkowo udział tych przedsiębiorstw w ostatnim badaniu nieznacznie się zmniejszył (z 10,4% w II kw. 2010 r. do 10,1% w III kw.). Kurs walutowy od blisko dwóch lat pozostaje drugą najczęściej podawaną przez ankietowane podmioty barierą (po problemach z popytem) (por. Rys. 31)).

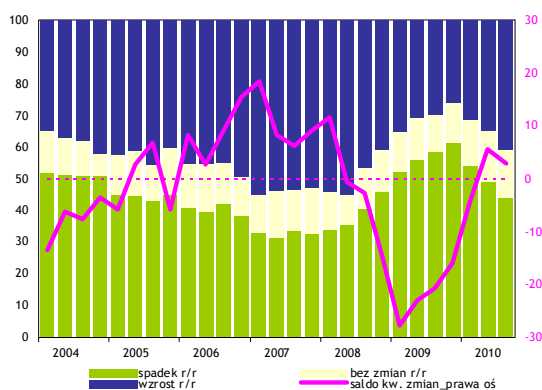
⁶ Nieopłacalność rozumiana jako $\text{cena} \cdot \text{kurs}$ niepokrywające kosztów produkcji i pozostałych kosztów związanych z eksportem towaru.

4. Zatrudnienie

Po ponad roku rosnącego optymizmu w IV kw. br. prognozy zatrudnienia uległy niewielkiemu pogorszeniu. Jest to efektem spadku udziału przedsiębiorstw, które planują zwiększyć zatrudnienie, przy stabilnym odsetku przedsiębiorstw zwalniających.

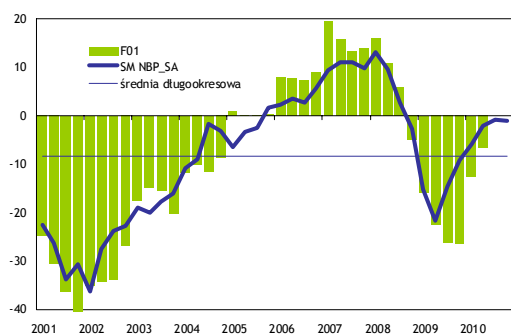
Pogorszenie prognoz nastąpiło w większości analizowanych przekrojów klasyfikacyjnych. W większości z nich wskaźnik prognoz zatrudnienia pozostaje ujemny, tj. plany ograniczenia zatrudnienia przeważają tam nad planowanym wzrostem.

Zmiany zatrudnienia - III kw. 2010 r.

Rys. 32 Zmiany zatrudnienia o co najmniej 1% w ciągu roku oraz saldo zmian kwartalnych (próba ograniczona do firm biorących udział w ankiecie w dwu odpowiednich badaniach)

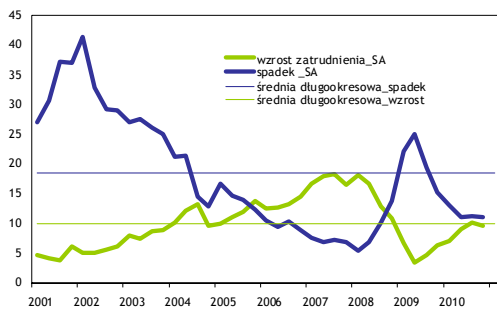
Prognozy zatrudnienia - IV kw. 2010 r.

Rys. 33 Wskaźnik prognoz zatrudnienia (saldo odpowiedzi „wzrost” i „spadek”; odsezonowane) a saldo zatrudnienia wg F01 (% firm zwiększających w ciągu roku zatrudnienie minus % zmniejszających; zmiany o co najmniej 1%)

W III kw. br. ankietowane przedsiębiorstwa zatrudniały więcej pracowników niż w poprzednim kwartale, choć nadal mniej niż rok wcześniej. Przewagę firm zwiększających zatrudnienie nad redukujących jego liczbę odnotowano drugi kwartał z rzędu. Trzeba jednak zauważyć, że w II kw. skala poprawy była większa.

Prognozy zatrudnienia wyhamowały. Po ponad roku rosnącego optymizmu w IV kw. br. prognozy zatrudnienia uległy niewielkiemu pogorszeniu, choć nadal kształtują się powyżej średniej długookresowej. W relacji rocznej wskaźnik zatrudnienia wzrósł o 8 pp. r/r, przy czym okres referencyjny, czyli IV kw. 2009 r. był okresem słabych prognoz zatrudnienia. W ujęciu kw/kw wskaźnik prognoz zatrudnienia spadł o 0,3 pp. (po korekcie sezonowej). Spadek wskaźnika jest efektem niewielkiego zmniejszenia się udziału przedsiębiorstw, które prognozują wzrost zatrudnienia.

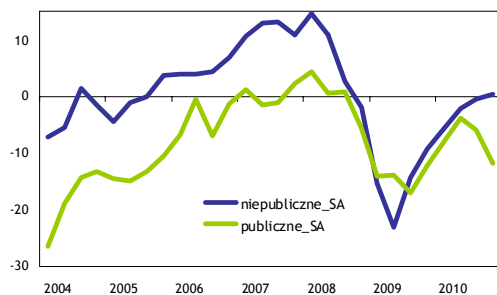

Rys. 34 Prognozy zatrudnienia (dane odsezonowane)

Nadal utrzymuje się niewielka przewaga planów spadku zatrudnienia nad jego wzrostem. prognozy spadku zatrudnienia są od ponad roku zdecydowanie poniżej poziomu swojej średniej długookresowej, natomiast prognozy wzrostu zatrudnienia kształtują się w dalszym ciągu na poziomie średniej.

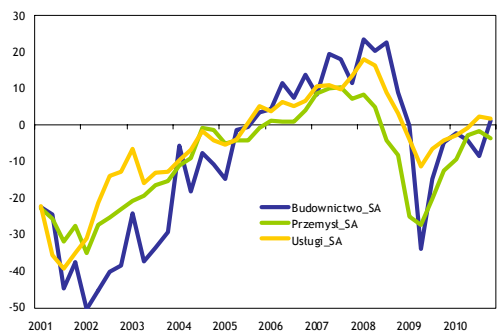
Prognozy zatrudnienia - analiza w podstawowych przekrojach

Po ponad roku wzrostu wskaźnika prognoz zatrudnienia (wraz z korektą sezonową) w IV kw. 2010 r. nastąpiło pogorszenie prognoz w wielu analizowanych przekrojach klasyfikacyjnych. W bardzo wielu z nich wskaźnik ten pozostaje ujemny, a więc w dalszym ciągu prognozy spadku zatrudnienia przeważają nad prognozami jego wzrostu.

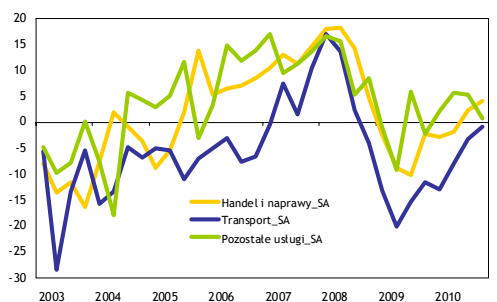
Rys. 35 Wskaźnik prognoz zatrudnienia wg sektorów własności (dane odsezonowane)

W podziale wg form własności niewielką poprawę prognoz zatrudnienia odnotowały przedsiębiorstwa prywatne krajowe. Przedsiębiorstwa z przewagą kapitału zagranicznego, pomimo nieznacznego osłabienia prognoz, nadal przewidują wzrost zatrudnienia w IV kw. 2010 r. Firmy publiczne, zwłaszcza jednostki Skarbu Państwa zapowiadają wyraźne redukcje zatrudnienia.

Rys. 36 Wskaźnik prognoz zatrudnienia w budownictwie, przemyśle oraz usługach (dane odsezonowane)

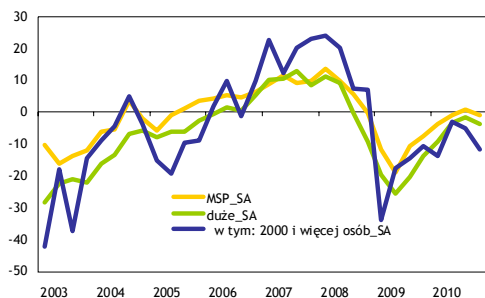
Prognozy zatrudnienia (także po odsezonowaniu), osłabiły się zarówno w przemyśle przetwórczym, jak i w pozostałych sekcjach przemysłowych i przewidywany jest tu spadek zatrudnienia. Wśród sekcji usługowych optymizm prognoz zatrudnienia wzrósł w handlu oraz transporcie, w handlu wskaźnik przyjął wartości dodatnie. W pozostałych sekcjach usługowych nastąpiło pogorszenie prognoz zatrudnienia, a wskaźnik kształtował się blisko 0. Wyraźny wzrost zatrudnienia nastąpi w informatyce.

Rys. 37 Wskaźnik prognoz zatrudnienia w handlu, transporcie i pozostałych usługach (dane odsezonowane)

W budownictwie natomiast odnotowano poprawę prognoz (po uwzględnieniu wahań o charakterze sezonowym) i zatrudnienie tu nieco wzrośnie.

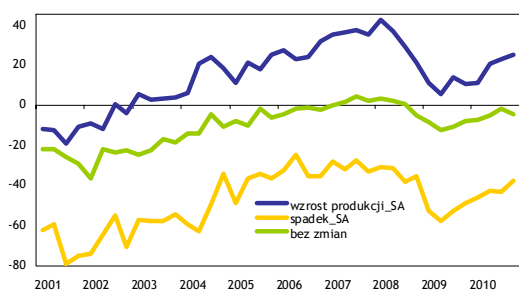
W klasyfikacji wg wielkości zatrudnienia prognozy pogorszyły się w zarówno w MSP, jak i w przedsiębiorstwach dużych, ponadto we wszystkich klasach przeważają prognozy redukcji zatrudnienia nad wzrostem. Prognozy zatrudnienia pozostają jednak nadal nieco bardziej optymistyczne dla MSP niż

Rys. 38 Wskaźnik prognoz zatrudnienia wg klas wielkości zatrudnienia (dane odsezonowane)

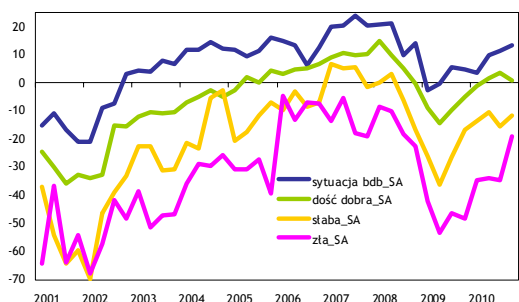
przedsiębiorstw dużych. W firmach największych (2000 i więcej osób) nastąpiło najwyraźniejsze osłabienie prognoz zatrudnienia.

Wybrane czynniki oddziałujące na zatrudnienie

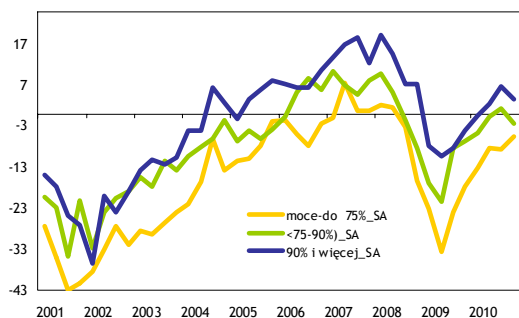
Rys. 39 Wskaźnik zatrudnienia a prognozy zmian produkcji - skali działalności

Wzrost zatrudnienia jest przewidywany w grupie przedsiębiorstw oczekujących wzrostu popytu (zarówno sezonowego, jak i trwałego) oraz produkcji - nastąpiła tu niewielka poprawa prognoz. W firmach, które nie przewidują zmian popytu czy produkcji wskaźnik nieco spadł i pozostaje ujemny. Nadal głębokie redukcje zatrudnienia planują firmy przewidujące spadek produkcji oraz przedsiębiorstwa przewidujące zmniejszenie się popytu, ale liczebność takich firm w próbie jest niewielka.

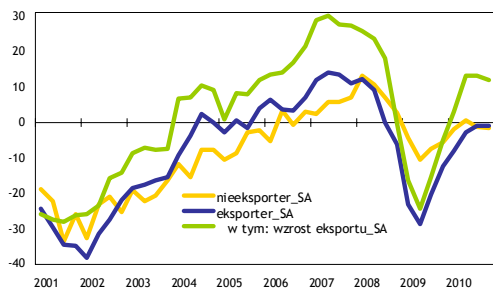
Rys. 40 Wskaźnik zatrudnienia a ocena kondycji

W podziale wg oceny sytuacji ekonomicznej wskaźniki prognoz zatrudnienia poprawiły się i informują o wzroście zatrudnienia w grupie przedsiębiorstw bardzo dobrze oceniających swoją kondycję oraz oczekujących poprawy sytuacji. Największe spadki zatrudnienia będą miały miejsce w firmach będących w bardzo złej sytuacji, bądź oczekujących jej pogorszenia, choć w tych grupach przedsiębiorstw wskaźniki zatrudnienia wyraźnie wzrosły.

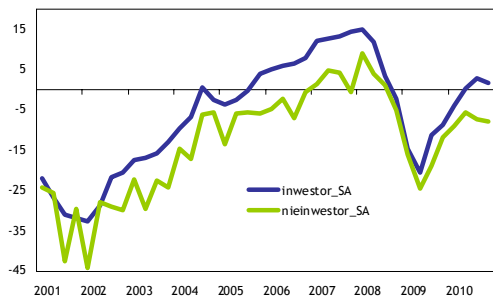

Rys. 41 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a stopień wykorzystania mocy produkcyjnych (dane odsezonowane)

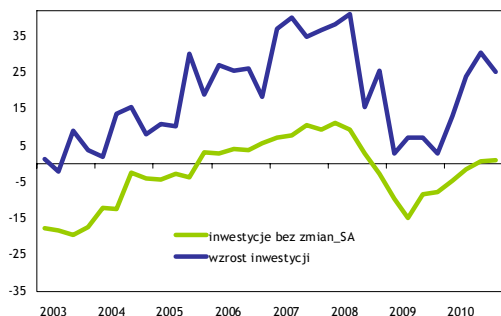
W przedsiębiorstwach o wysokim wykorzystaniu mocy produkcyjnych nastąpiło pogorszenie wskaźnika prognoz zatrudnienia, ale nadal przewidywany jest tam wzrost zatrudnienia. Redukcje zatrudnienia planują w dalszym ciągu firmy, w których wykorzystanie mocy produkcyjnych jest relatywnie niskie, choć nastąpiła tu poprawa prognoz.

Rys. 42 Wskaźnik zatrudnienia a eksport/brak eksportu oraz w klasie eksporterów o rosnącym eksporcie (dane odsezonowane)

Rys. 43 Wskaźnik prognoz zatrudnienia a inwestycje (dane odsezonowane)

Rys. 44 Wskaźnik prognoz zatrudnienia wg grup inwestorów

Po ponad 2 latach utrzymywania się wskaźnika prognoz zatrudnienia w grupie nieeksporterów powyżej wartości wskaźnika dla grupy eksporterów (dane odsezonowane) w ostatnim półroczu ta przewaga zanikła. W klasie eksporterów wskaźnik prognoz po korekcie sezonowej spadł względem poprzedniego kwartału (o 0,2 pp.) oraz wzrósł w relacji rocznej (o 11,3 pp.). Dla przedsiębiorstw nieeksportujących wskaźnik spadł kw/kw (o 0,2 pp.) oraz wzrósł r/r (o 3,9 pp.). Wyraźnego zwiększenia zatrudnienia oczekują przedsiębiorstwa, które spodziewają się wzrostu eksportu w IV kw. 2010 r., choć i tu wskaźnik prognoz zatrudnienia spada.

Prognozy zatrudnienia pogorszyły się zarówno wśród inwestorów, jak i firm nieinwestujących. W przedsiębiorstwach inwestujących prognozowany jest jednak nadal niewielki wzrost zatrudnienia. Zatrudnienie w tych firmach spadnie. Pomimo niewielkiego spadku wskaźnik prognoz inwestycji kształtuje się na relatywnie wysokim poziomie w grupie przedsiębiorstw, które przewidują rozszerzenie inwestycji.

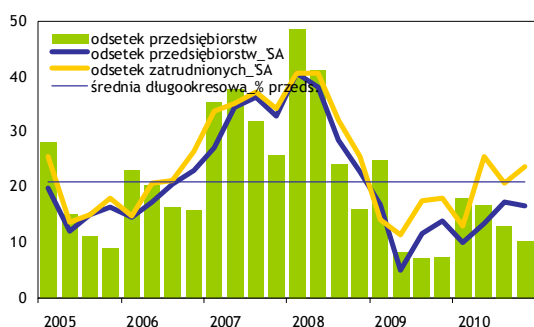
Zmniejszają zatrudnienie te przedsiębiorstwa, które jednocześnie zmuszone są redukować koszty, także koszty zatrudnienia - firmy, które poinformowały, że w III kw. 2010 r. dokonały redukcji/optimalizacji kosztów trzykrotnie częściej niż pozostałe przewidują w IV kw. 2010 r. ograniczenie zatrudnienia.

5. Wynagrodzenia

Odsetek przedsiębiorstw zamierzających zwiększyć wynagrodzenia kształtuje się poniżej średniej dla lat 2005 - 2010. Wzrost płac obejmie nieco mniej przedsiębiorstw, ale też nieco większą część ogółu zatrudnionych niż w poprzednim kwartale. Średnia wysokość planowanych podwyżek wynagrodzeń będzie na nieco niższym poziomie niż w poprzednim kwartale.

Relacja pomiędzy wzrostem wynagrodzeń i wzrostem wydajności pracy poprawiła się w stosunku do poprzedniego kwartału. Więcej przedsiębiorstw deklaruje szybszy wzrost wydajności niż wynagrodzeń.

Prognozy wzrostu płac

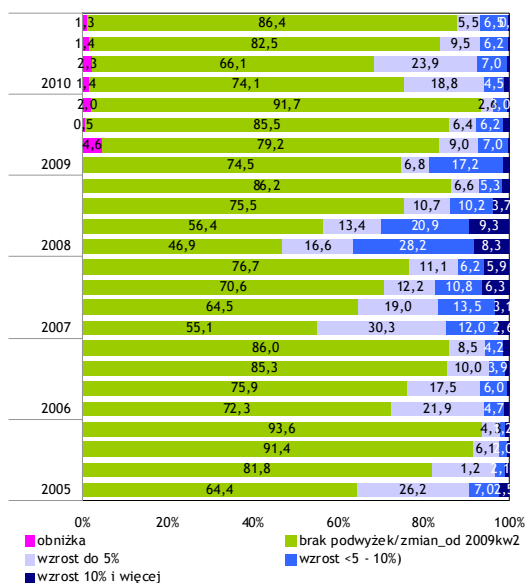
Rys. 45 Odsetek przedsiębiorstw planujących podwyżki wynagrodzeń oraz odsetek pracowników objętych podwyżkami

W IV kw. 2010 r. zasięg podwyżek płac nieco zmniejszy się w relacji kwartalnej, choć będzie większy niż w IV kw. 2009 r. Podwyżki wynagrodzeń planuje 10,2% przedsiębiorstw (wskaźnik po korekcie sezonowej wynosi 16,7%, tzn. o 0,7 pp. mniej niż w poprzednim kwartale i 2,8 pp. więcej niż rok wcześniej). Odsetek przedsiębiorstw zamierzających zwiększyć wynagrodzenia kształtuje się poniżej średniej dla lat 2005 - 2010.

Tab. 1 Częstotliwość prognoz zmian wynagrodzeń oraz ich średnie i mediany

	% przedsiębiorstw	% zatrudnionych	średnia	średnia ważona*	mediana	mediana ważona*
OGÓLEM	-	-	0,3	0,4	0	0
podwyżki	10,2	12,1	4,9	4,3	5	5
obniżki	1,8	1,3	-12,0	-8,9	-10	-5
zmiana płac	12,0	13,4	2,3	3,1	4	4

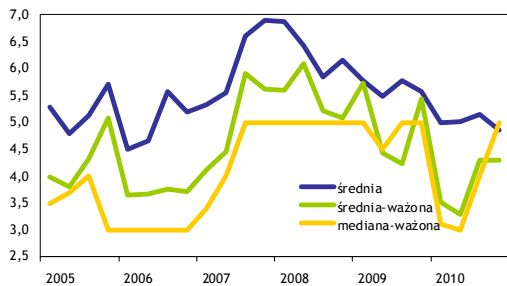
*)zatrudnieniem

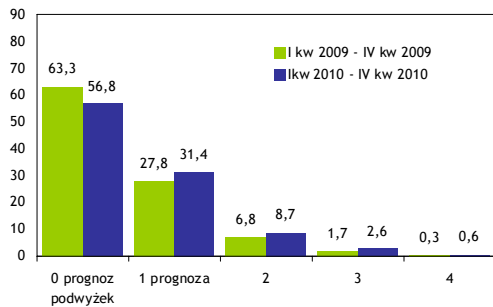
Rys. 46 Rozkład planowanych zmian wynagrodzeń (dane ważone zatrudnieniem; pytanie o obniżki płac pojawiło się po raz pierwszy w ankiecie za II kw. 2009 r.)

Wzrost płac obejmie większą część ogółu zatrudnionych niż w poprzednim kwartale oraz niż w analogicznym kwartale rok wcześniej (dane po pominięciu efektów sezonowych). Po uwzględnieniu wielkości przedsiębiorstwa, mierzonej liczbą zatrudnionych, można oszacować, że podwyżki wynagrodzeń w IV kw. 2010 r. obejmą 12,1% pracowników (23,7% po odsezonowaniu, a więc o 2,9 pp. więcej niż w poprzednim kwartale i o 5,5 pp. więcej niż przed rokiem).

W IV kw. 2010 r. zasięg redukcji płac pozostaje nieznaczący.

Rys. 47 Średnia i mediana planowanych podwyżek wynagrodzeń (w grupie przedsiębiorstw, które planują podnieść wynagrodzenia)

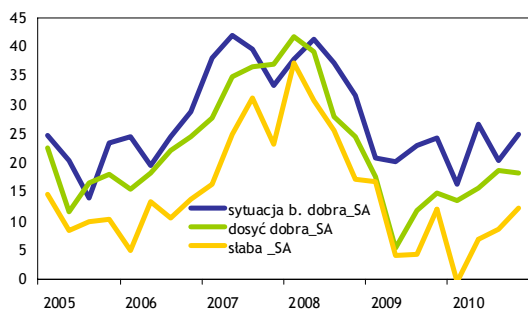

Rys. 48 Ile razy planowano podwyżki wynagrodzeń w ciągu kolejnych czterech kwartałów (odsetek firm; próba ograniczona do przedsiębiorstw, które brały udział w badaniu w czterech kolejnych edycjach ankiety)

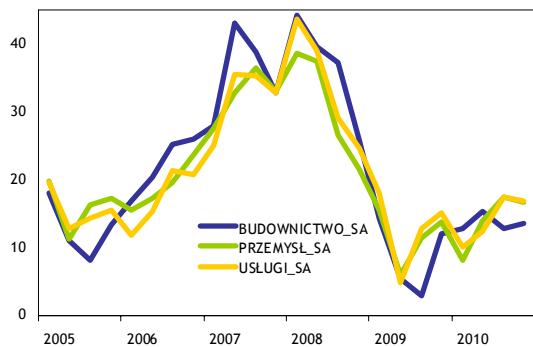
Średnia (ważona zatrudnieniem) wysokość planowanych podwyżek wynagrodzeń w IV kw. 2010 r. pozostanie bez zmian. Mediana podwyżek w grupie przedsiębiorstw, które je przewidują, kształtuje się na poziomie 5% (podobnie jak rok wcześniej); średnia ważona podwyżka wynagrodzenia wynosi 4,3%, podobnie jak w III kw. 2010 r., wobec 5,4% przed rokiem. Średnia wysokość redukcji płac będzie wyższa niż podwyżek, ale ponieważ obniżki będą sporadyczne, to w efekcie płace wzrosną o 2,3% (w firmach, które dokonają zmian wynagrodzeń). Większość podwyżek płac będzie umiarkowana co do skali - dominują wzrosty płac do 10%.

Częstotliwość deklarowanych podwyżek płac była w ostatnich czterech kwartałach nieco większa niż rok wcześniej - plany podwyższenia wynagrodzeń objęły 43,2% firm wobec 36,7% rok wcześniej. Odsetek przedsiębiorstw, które w ciągu ostatniego roku informowały wielokrotnie o planach wzrostu płac jest nadal niewielki.

Wybrane czynniki zmian płac

Rys. 49 Planowane podwyżki wynagrodzeń a kondycja ekonomiczna przedsiębiorstwa (odsetek podwyższających w klasie)

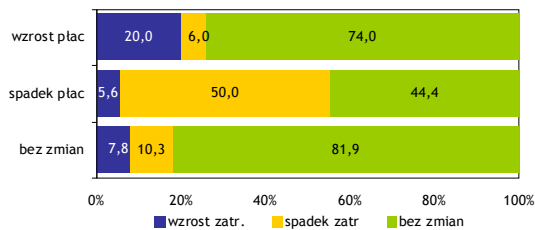

Rys. 50 Planowane podwyżki wynagrodzeń a sektor działania przedsiębiorstwa (odsetek podwyższających w sektorze)

W IV kw. 2010 r. deklaracje przedsiębiorstw o planowanym wzroście płac rozszerzyły się kw/kw w firmach, będących w bardzo dobrej sytuacji (w których te plany wahają się w ostatnich kwartałach). Wskaźnik wzrósł także w przedsiębiorstwach w słabej kondycji, choć są tu one oczywiście znacznie bardziej ograniczone.

Zasięg podwyżek wynagrodzeń nie zmienił się w istotny sposób kw/kw zarówno w przemyśle, w usługach, w transporcie, w handlu jak i w budownictwie. Spośród wszystkich sekcji tylko w branżach usługowych (bez handlu) mniej firm planuje wzrost płac niż rok wcześniej. W budownictwie, jednocześnie z najniższym udziałem przedsiębiorstw podnoszących wynagrodzenia, utrzymał się wysoki odsetek firm planujących redukcję płac (8,8%, tj. więcej o 1,3 pp. niż przedsiębiorstw podnoszących wynagrodzenia - w oparciu o dane surowe).

W podziale wg form własności wzrost wynagrodzeń

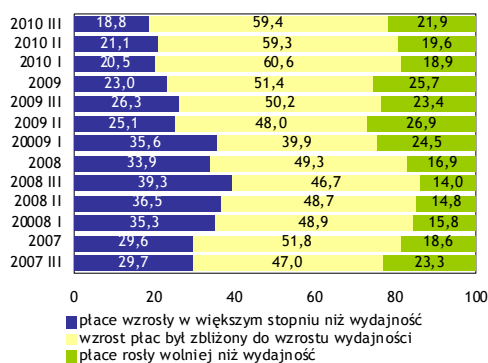
Rys. 51 Prognozy zmian zatrudnienia a zmiany płac (% przedsiębiorstw)

będzie częstszy w przedsiębiorstwach publicznych oraz w prywatnych z przewagą kapitału zagranicznego.

Nadal najczęściej podnosić wynagrodzenia zamierzają przedsiębiorstwa największe (2000 i więcej pracowników).

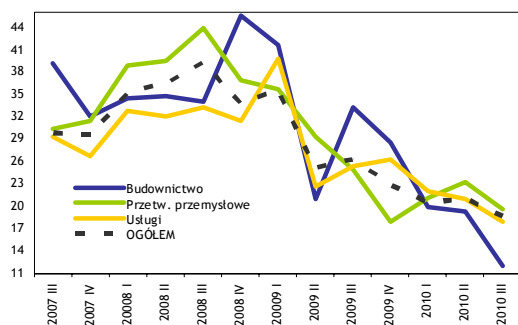
Podmioty, które zamierzają zwiększać płace nie robią tego kosztem poziomu zatrudnienia - znacznie częściej niż pozostałe przedsiębiorstwa informują o jednoczesnym zwiększaniu liczby pracowników.

Podwyżki płac a wzrost wydajności pracy

Rys. 52 Ocena relacji wzrostu płac do wzrostu wydajności pracy w ciągu roku (próbą ograniczona do firm, w których wynagrodzenia wzrosły)

W III kw. 2010 r. relacja pomiędzy wzrostem wynagrodzeń i wzrostem wydajności pracy poprawiła się - wśród przedsiębiorstw podwyższających wynagrodzenia, jednocześnie wzrósł udział firm, w których wydajność rośnie szybciej niż płace oraz spadł odsetek firm, w których wydajność nie nadąża za płacami. Jednocześnie zmniejszyła się grupa firm, w których dokonano podwyżek wynagrodzeń. O szybszym wzroście płac niż wydajności pracy poinformowało 5,8% przedsiębiorstw w próbie, a więc 18,8% firm podwyższających płace. Wzrost wynagrodzeń nie przewyższa więc wydajności w ponad 80% przedsiębiorstw, w których wynagrodzenia rosły. Odsetek przedsiębiorstw, w których wzrost płac był szybszy niż wzrost wydajności, spadł przede wszystkim w budownictwie, ale też w przetwórstwie przemysłowym oraz w usługach. Należy jednocześnie zauważyć, że w ponad 21% przedsiębiorstw wzrosła wydajność, pomimo utrzymywania się wynagrodzeń na niezmiennym poziomie.

Rys. 53 Odsetek przedsiębiorstw, w których wzrost płac był w ciągu roku szybszy niż wzrost wydajności pracy wg 3 sektorów (próbą ograniczona do firm, w których wynagrodzenia wzrosły)

Optymalizacja kosztów w III kw. 2010 r.

W III kw. 2010 r. 41% przedsiębiorstw dokonało optymalizacji kosztów, a więc mniej firm, niż w poprzednich kwartałach. Udział takich firm spada systematycznie od roku w większości branż⁷. W sekcji Przetwórstwo przemysłowe blisko 43% firm przeprowadza redukcję kosztów, wobec 2/3 firm z tej sekcji rok wcześniej. Wzrost udziału przedsiębiorstw optymalizujących koszty nastąpił głównie w budownictwie, ale także w grupie firm, będących w złej kondycji.

⁷ Brak wcześniejszych danych

Tab. 2 Optymalizacja kosztów

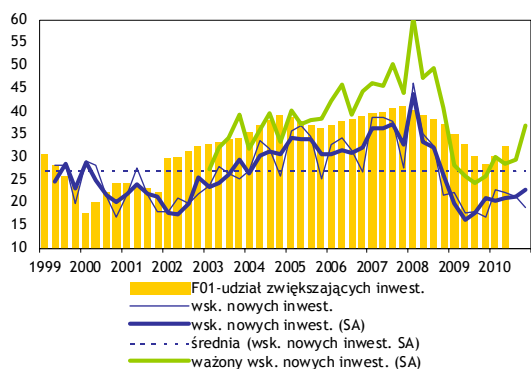
	Ogółem	Budownictwo	Przetwórstwo przemysłowe	Usługi	eksporterzy	nieeksporterzy	kondycja dobra	słaba	zła
2009 III kw	56,6	52,9	65,2	49,0	65,6	43,4	53,0	64,4	73,5
2009 IV kw	56,0	58,0	62,1	48,6	60,5	48,1	53,2	61,1	71,2
2010 I kw	49,6	51,1	54,4	44,4	51,3	46,3	45,7	61,1	62,3
2010 II kw	44,6	41,0	48,0	41,2	47,7	40,0	40,8	54,8	58,0
2010 III kw	41,0	42,3	42,9	38,4	43,3	36,8	36,2	54,0	62,7

6. Inwestycje

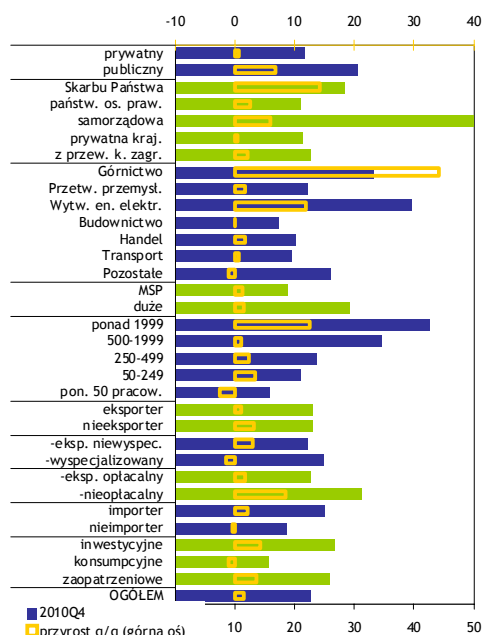
W IV kw. br. można oczekiwać niewielkiego wzrostu aktywności inwestycyjnej. Poprawie planów inwestycyjnych sprzyja coraz lepsza ocena sytuacji bieżącej przedsiębiorstw, dalszy wzrost wykorzystania zdolności produkcyjnych i odczuwalna poprawa dostępności kredytów bankowych. Wskaźnik nowych inwestycji zwiększył się w relacji kwartalnej i rocznej, jednak jego poziom świadczy o utrzymywaniu się niskiej aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw. Wiele firm nadal wstrzymuje się z realizacją inwestycji. Jednym z powodów ostrożności badanych inwestorów może być obserwowane wyhamowanie tempa poprawy wielu elementów ocen przyszłej sytuacji przedsiębiorstw.

W niektórych grupach przedsiębiorstw, tj. w podmiotach największych, w sektorze publicznym oraz w energetyce, wzrost aktywności inwestycyjnej w IV kw. br. może być znaczący.

Planowane inwestycje

Rys. 54 Wskaźnik nowych inwestycji - udział przedsiębiorstw planujących rozpoczęcie nowych inwestycji w perspektywie kwartału, oraz wskaźnik ważony wielkością zatrudnienia. Udział przedsiębiorstw realnie zwiększających nakłady na środki trwałe wg F01 GUS (nakł. narastająco, śr. ruch.)

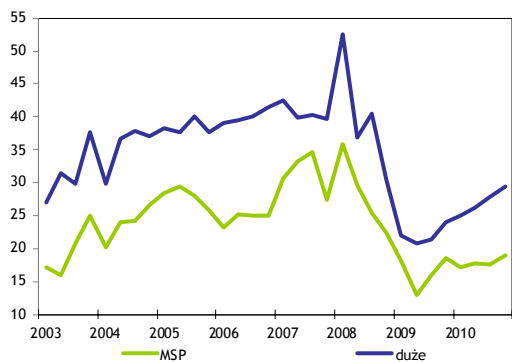
Rys. 55 Wskaźnik nowych inwestycji w wybranych przekrojach (wskaźnik odsezonowany)

W IV kw. można oczekiwać niewielkiego wzrostu aktywności inwestycyjnej. Poprawie planów inwestycyjnych sprzyja coraz lepsza ocena sytuacji bieżącej przedsiębiorstw, dalszy wzrost wykorzystania zdolności produkcyjnych i odczuwalna poprawa dostępności kredytów bankowych. Odsezonowany wskaźnik nowych inwestycji poprawił się w relacji kwartalnej i rocznej, jednak jego poziom świadczy o utrzymywaniu się niskiej aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw⁸ (wskaźnik kształtuje się znacznie poniżej średnich wskaźników dla 11-letniego okresu). Nowe inwestycje w IV kw. rozpocznie 22,7% firm (wzrost o 1,6 pp. kw/kw i o 1,9 r/r, Rys. 54).

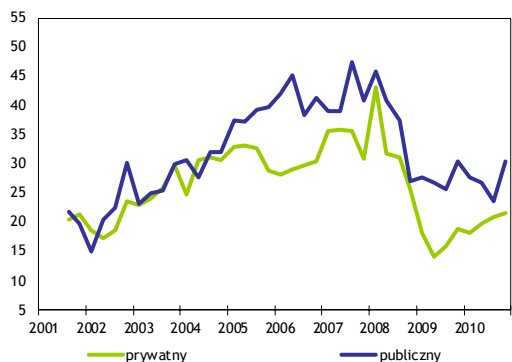
Poprawę wskaźnika nowych inwestycji rozpoczynanych w perspektywie kwartału obserwuje się w większości analizowanych grup przedsiębiorstw (Rys. 55), przy czym w niektórych grupach wzrost aktywności może być znaczny (firmy duże, publiczne, energetyka).

Odnotowano m.in. silny wzrost aktywności inwestycyjnej w grupie największych przedsiębiorstw zatrudniających ponad 2000 pracowników (wskaźnik jeszcze poniżej średniej długookresowej, ale szybko zbliża się do tego poziomu). Wskaźnik nowych inwestycji wśród dużych przedsiębiorstw rośnie od połowy ubiegłego roku (Rys. 56). Podobnej

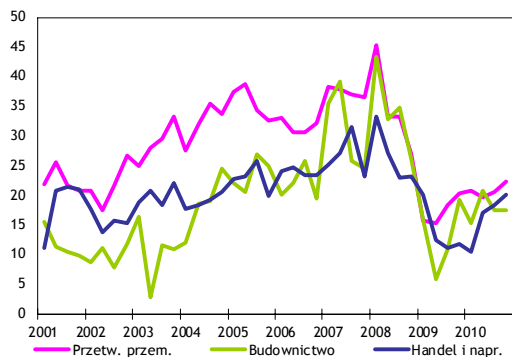
⁸ Ocena ta jest zgodna z danymi ze sprawozdań finansowych przedsiębiorstw (F01 GUS). Wg tych danych przedsiębiorstwa w I połowie roku redukowały poziom inwestycji, ale skala tych redukcji zmniejsza się.

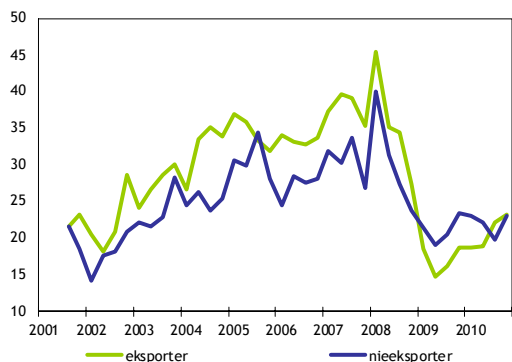
Rys. 56 Wskaźnik nowych inwestycji w podziale wg wielkości zatrudnienia (wskaźniki odsezonowane)

Rys. 57 Wskaźnik nowych inwestycji w podziale na sektory własności (wskaźniki odsezonowane)

Rys. 58 Wskaźnik nowych inwestycji w wybranych sekcjach PKD (wskaźniki odsezonowane)

Rys. 59 Wskaźnik nowych inwestycji a działalność eksportowa (wskaźniki odsezonowane)

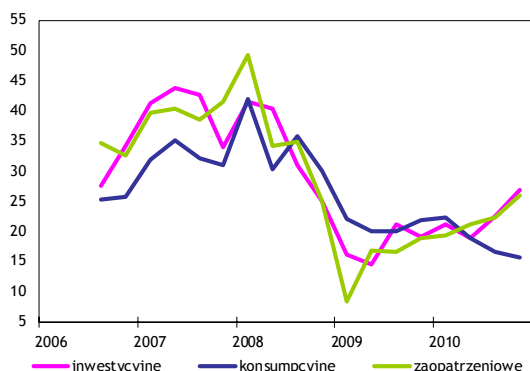
długoterminowej poprawy nie widać natomiast w sektorze MSP. Ta grupa po czterech kwartałach relatywnie niewielkich zmian odnotowała wzrost wskaźnika nowych inwestycji w relacji kwartalnej. Zwiększeniu aktywności inwestycyjnej w grupie przedsiębiorstw MSP sprzyja szybki wzrost wykorzystania zdolności produkcyjnych zaobserwowany w ciągu ostatniego półrocza.

Wzrost aktywności inwestycyjnej zapowiadają przedsiębiorstwa publiczne, jak i prywatne (Rys. 57). W grupie firm prywatnych jest to kontynuacja wyraźnego trendu wzrostowego, rozpoczętego w początku ub.r., natomiast wyniki dla sektora publicznego cechowała w tym samym okresie wysoka zmienność. Niemniej jednak w sektorze publicznym nadal rozpoczynanych będzie więcej nowych inwestycji, niż w grupie podmiotów prywatnych.

Aktywność inwestycyjną zamierzają zwiększyć przedsiębiorcy we wszystkich sekcjach PKD, poza przedsiębiorstwami usługowymi zgrupowanymi w sekcji „Pozostałe” oraz budownictwo (Rys. 58, Rys. 55). O tendencji wzrostowej wskaźnika w ostatnich kwartałach można mówić jednak tylko w przypadku przetwórstwa przemysłowego oraz handlu. Najwyższą aktywnością inwestycyjną wśród sekcji PKD od początku ub. r. wyróżnia się energetyka, a w IV kw. nastąpił tam dodatkowo silny wzrost liczby inwestorów planujących rozpoczęcie nowych projektów.

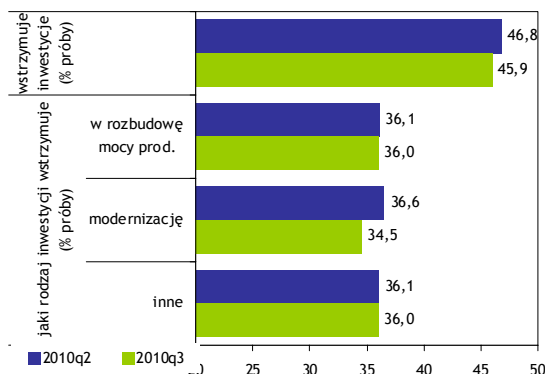
Wskaźnik nowych inwestycji wzrósł zarówno w grupie przedsiębiorstw zaopatrujących rynki krajowe, jak i wśród przedsiębiorstw eksportujących swoje wyroby (Rys. 59). W grupie eksporterów jest to kontynuacja trendu wzrostowego rozpoczętego w początku ub.r. Nastroje w grupie inwestorów sprzedających produkty wyłącznie w kraju nie wykazują natomiast jeszcze trwałej poprawy.

W podziale na przeznaczenie wytwarzanych produktów wzrost aktywności inwestycyjnej w relacji do poprzedniego kwartału odnotowały przedsiębiorstwa oferujące produkty inwestycyjne oraz zaopatrzeniowe

Rys. 60 Wskaźnik nowych inwestycji a przeznaczenie produkcji (wskaźniki odsezonowane)

Plany rozpoczęcia nowych inwestycji często się wiążą ponadto z zamiarem zwiększenia zatrudnienia (inwestować będzie 37% firm zwiększających zatrudnienie). Podejmowaniu inwestycji sprzyja także dobra sytuacja płynnościowa przedsiębiorstw (podmioty o wysokiej płynności częściej deklarowały rozpoczęcie inwestycji niż pozostałe firmy). Aktywności inwestycyjnej nie różnicuje natomiast jednoznacznie oczekiwana zmiana wielkości eksportu.

Rys. 61 Rodzaj inwestycji, z jakimi wstrzymują się przedsiębiorstwa

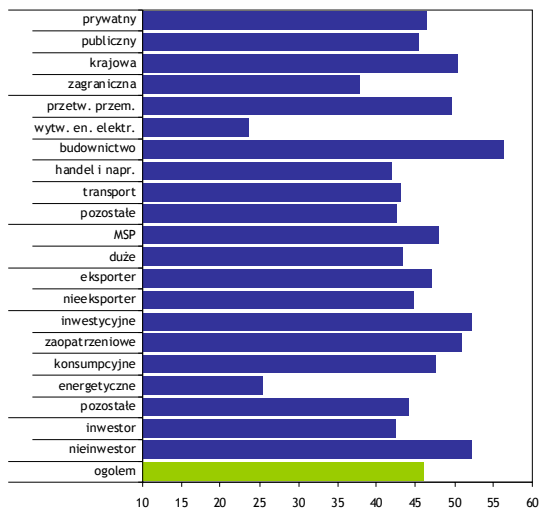
(Rys. 60). Wciąż pogarszają się perspektywy inwestycji wśród producentów dóbr konsumpcyjnych (odsetek inwestorów zapowiadających realizację nowych inwestycji spada czwarty kolejny kwartał).

Zestawienie planów inwestycji z elementami oceny sytuacji ekonomicznej badanych przedsiębiorstw pokazuje, że na rozpoczęcie nowych inwestycji decydowały się przede wszystkim te podmioty, które oczekują trwałego wzrostu popytu (inwestycje w ciągu kwartału rozpocznie ponad 37% takich firm), planują zwiększyć produkcję (25% firm) i działają obecnie przy wysokim stopniu wykorzystania mocy produkcyjnych.

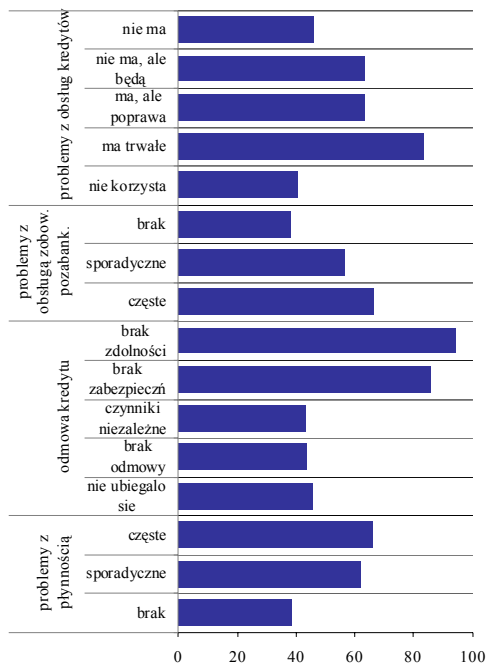
Niska aktywność inwestycyjna przedsiębiorstw wynika m.in. z faktu, że wiele przedsiębiorstw, choć ma zdefiniowane potrzeby inwestycyjne, wstrzymuje się z realizacją tych przedsięwzięć. Jednym z czynników, który powstrzymuje inwestorów przed podjęciem inwestycji jest kwestia trwałości poprawy koniunktury⁹, a obecnie obserwujemy wyhamowanie tempa poprawy wielu elementów ocen przyszłej sytuacji przedsiębiorstw (por. rozdz. 1 i rozdz. 2). W III kw., podobnie jak w II kw., inwestycje wstrzymywało około 46% respondentów (Rys. 61). W 3/4 przypadków o zawieszeniu realizacji inwestycji w dwóch kolejnych kwartałach informowały te same firmy. Wyniki te pokazują, że w obecnej sytuacji ekonomicznej ryzyko inwestycji wciąż jest dla przedsiębiorstw zbyt duże.

Przedsiębiorstwa wstrzymywały inwestycje w rozbudowę mocy produkcyjnych, inwestycje modernizacyjne oraz innego rodzaju przedsięwzięcia (po około 35-36% podmiotów). Są to zbliżone wyniki jak w poprzednim kwartale, zmniejszyła się jedynie

⁹ Por. „Informacja o kondycji sektora przedsiębiorstw ze szczególnym uwzględnieniem stanu koniunktury w II kw. 2010 oraz prognoz koniunktury na III kw. 2010”.

Rys. 62 Udział przedsiębiorstw wstrzymujących inwestycje

Rys. 63 Udział przedsiębiorstw wstrzymujących inwestycje i ocena płynności finansowej

nieznacznie grupa firm, które wstrzymują prace modernizacyjne. Znaczna część przedsiębiorstw - stanowiąca 18% badanych - zdecydowała o opóźnieniu inwestycji we wszystkich trzech wyszczególnionych obszarach rozwoju.

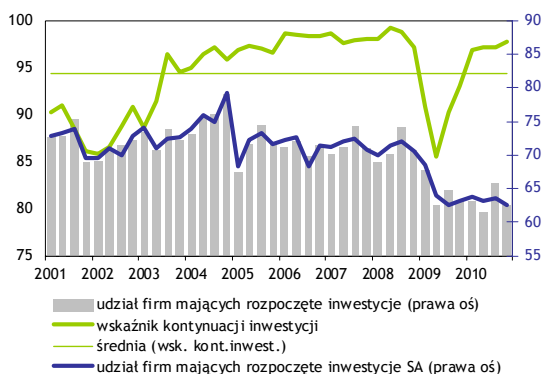
Większą liczbę przypadków inwestorów, którzy odsuwają w czasie realizację inwestycji odnotowano w grupie krajowych firm prywatnych, w MSP, wśród producentów dóbr inwestycyjnych, a wśród sekcji PKD w budownictwie i w przetwórstwie (Rys. 62). W budownictwie udział firm wstrzymujących inwestycje znacznie się zwiększył w ciągu kwartału (wzrost o 9 pp. do 56,3%). Podobnie jak w poprzednim badaniu decyzje o wstrzymywaniu inwestycji najrzadziej podejmowały przedsiębiorstwa w energetyce oraz w grupie przedsiębiorstw zagranicznych.

Najczęściej inwestycje wstrzymywały firmy, którym nie udało się uzyskać finansowania w banku - łącznie prawie 3/4 takich firm wstrzymuje inwestycje (to jednak niewielka grupa, stanowiąca niespełna 3% w całej badanej próbie, Rys. 62). Na decyzje inwestycyjne przedsiębiorstw niekorzystnie wpływały również problemy z płynnością finansową, gdyż przedsiębiorstwa w takiej sytuacji zmuszane są do przesuwania środków finansowych na pokrywanie deficytów płynności, zmniejszając pulę finansowania inwestycji. W grupie przedsiębiorstw, które odczuwają poważne zaburzenia płynności wskaźnik wstrzymywanych inwestycji zwiększał się do 66% (ok. 7% całej próby).

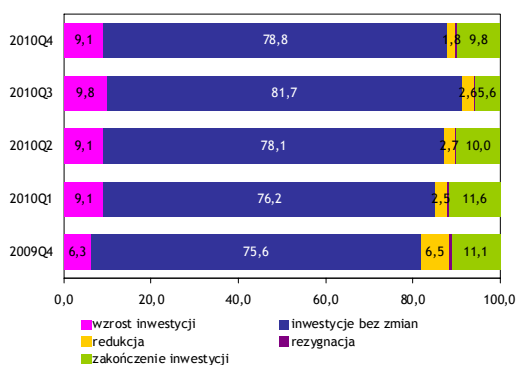
Decyzje o odłożeniu w czasie inwestycji podejmowały również przedsiębiorstwa będące w dobrej sytuacji ekonomicznej. Takie sytuacje zdarzały się jednak w tej grupie firm zdecydowanie rzadziej niż wśród podmiotów słabszych (odpowiednio 38,3% i 69% wstrzymujących się inwestorów).

Inwestycje w trakcie realizacji

Udział w próbie przedsiębiorstw będących w fazie realizacji większych inwestycji od początku ubiegłego roku kształtuje się na niskim, ale stabilnym poziomie. W III kw. br. udział inwestorów po korekcie sezonowej wyniósł 62,4% (spadek o 1 pp. kw/kw, Rys. 64). Spadek liczby inwestorów nastąpił w większości badanych grup przedsiębiorstw.

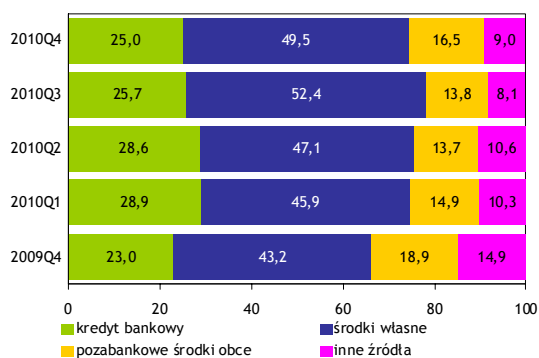

Rys. 64 Wskaźnik kontynuacji inwestycji oraz odsetek przedsiębiorstw mających rozpoczęte inwestycje wskaźnik: udział przedsiębiorstw planujących kontynuować inwestycje w podgrupie przedsiębiorstw mających rozpoczęte inwestycje. Poprzez kontynuowanie inwestycji rozumiemy tutaj realizowanie inwestycji według przyjętych planów, zwiększenie tych inwestycji, ale też planowe zakończenie inwestycji

Rys. 65 Przewidywany przebieg rozpoczętych inwestycji (% odpowiedzi w grupie inwestorów)

Źródła finansowania nowych inwestycji

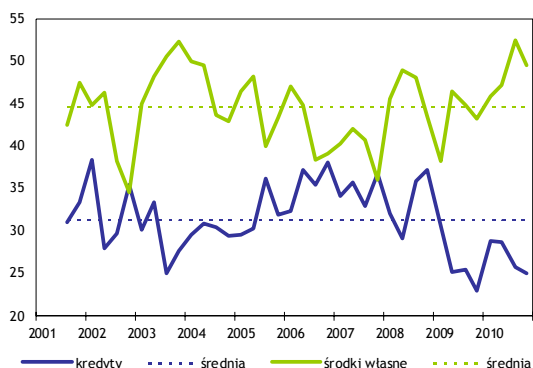
Rys. 66 Główne źródło finansowania nowych inwestycji. Podgrupa przedsiębiorstw rozpoczynających nowe inwestycje

Na wysokim poziomie (powyżej długookresowej średniej) utrzymuje się natomiast wskaźnik kontynuacji inwestycji (Rys. 64). Wskaźnik ten w IV kw. wyniósł 97,7% (wzrost o 0,7 pp. kw/kw).

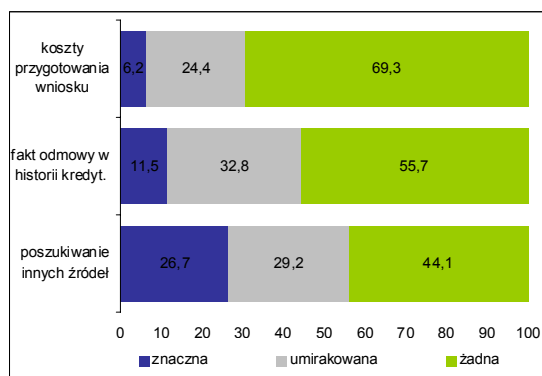
Wśród inwestorów zapowiadających kontynuowanie inwestycji największa grupa będzie realizowała inwestycje zgodnie z przyjętymi uprzednio planami (78,8% inwestorów, spadek o 2,8 pp. kw/kw, Rys. 65), 9,1% przedsiębiorstw zdecydowało o zwiększeniu skali inwestycji, a 9,8% inwestorów planowo zakończy inwestycje (o 4,1 pp. więcej niż w poprzednim kwartale). Przypadki ograniczania skali inwestycji są nieliczne w badanej próbie. W IV kw. tylko 2% badanych inwestorów planuje zmniejszenie skali prowadzonych inwestycji (trzykrotnie mniej niż w IV kw. ub.r.).

Kontynuowanie inwestycji więcej trudności sprawiało firmom odczuwającym zaburzenia płynności finansowej. W przedsiębiorstwach, w których często pojawiały się problemy z utrzymaniem płynności wskaźnik kontynuacji wyniósł 87,2%.

Podstawowym źródłem finansowania inwestycji badanych przedsiębiorstw pozostają własne środki finansowe. W ciągu ostatnich dwóch lat widać ponadto wyraźny wzrost udziału inwestorów samofinansujących swoją działalność rozwojową (z wyjątkiem początku 2009 r. kiedy przedsiębiorstwa musiały przesunąć część własnych środków do pokrycia zobowiązań związanych z opcjami walutowymi). Nowe inwestycje w IV kw. z własnych środków sfinansuje 49,5% inwestorów (spadek o 2,9 pp. kw/kw, Rys. 66), czyli więcej niż przeciętnie w całym okresie badania. Kolejnym źródłem

Rys. 67 Porównanie udziału inwestorów deklarujących finansowanie nowych inwestycji ze środków własnych i kredytów bankowych. Podgrupa inwestorów planujących nowe inwestycje

Rys. 68 Dotkliwość skutków ewentualnej odmowy kredytu długoterminowego

finansowania są kredyty bankowe, ale znaczenie kredytów w finansowaniu inwestycji jest obecnie niższe niż w poprzednich latach. W IV kw. br. kredyty wykorzysta 25% firm. 16,5% przedsiębiorców sfinansuje inwestycje z pozabankowych środków obcych, a pozostałe 9% - z innych źródeł.

Taka struktura finansowania inwestycji wynika po pierwsze z niewielkiej wciąż aktywności inwestycyjnej. Relatywnie niższe inwestycje przedsiębiorstwa są w stanie sfinansować samodzielnie bez doływu środków zewnętrznych. Po drugie, chociaż przedsiębiorstwa w ostatnich kwartałach odczuwają poprawę dostępności kredytów, to dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania jest wciąż trudniejszy niż w poprzednich latach. Konieczność poszukiwania alternatywnych źródeł finansowania w przypadku negatywnej decyzji kredytowej może być zaś dla pewnej części przedsiębiorstw poważnym problemem (blisko 27% badanych oceniło, że ten skutek ewentualnej odmowy kredytu byłby dla przedsiębiorstwa bardzo dotkliwy, Rys. 68).

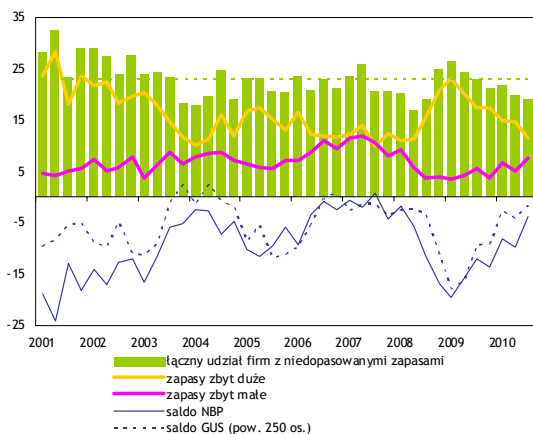
7. Zapasy w przedsiębiorstwach

Stopień dopasowania zapasów nadal poprawia się, co wynika głównie z dalszego redukowania nadmiernych zapasów. Łączny odsetek podmiotów deklarujących niedopasowanie zapasów od czterech kwartałów utrzymuje się poniżej długookresowej średniej.

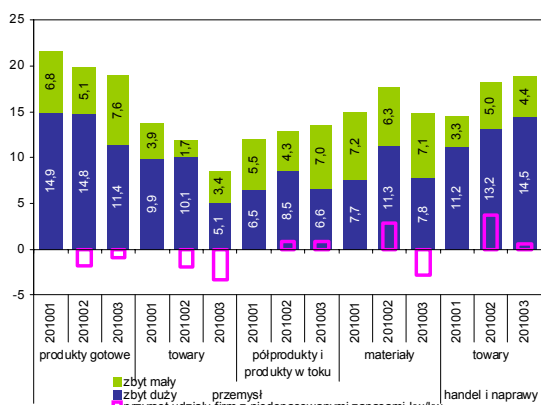
Poprawę dopasowania zapasów odnotowano w większości analizowanych grup przedsiębiorstw.

Ocena stanu zapasów¹⁰

Od początku ubiegłego roku dopasowanie zapasów do potrzeb przedsiębiorstwa poprawia się (Rys. 69). Łączny odsetek przedsiębiorstw informujących o występowaniu problemu niedopasowania zapasów zmniejszył się w relacji do poprzednich wyników o 0,9 pp. - do poziomu 19% i utrzymuje się poniżej średniej dla całego badanego okresu.

Rys. 69 Ocena poziomu zapasów produktów gotowych. Próba ograniczona do sekcji przetwórstwo przemysłowe oraz górnictwo i kopalnictwo. Saldo ocen zapasów wg badania NBP i GUS

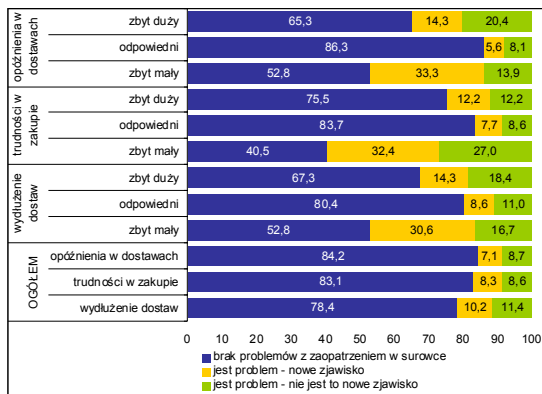
Rys. 70 Ocena poziomu poszczególnych kategorii zapasów (przemysł oraz handel i naprawy)

Obserwowana poprawa dopasowania zapasów wynika głównie z dalszego redukowania nadmiernych zapasów w przedsiębiorstwach. W III kw. udział przedsiębiorstw oceniających zapasy jako zbyt wysokie obniżył się o 3,4 pp. do 11,4%, podczas gdy w początku ub.r. zbyt wysokie zapasy utrzymywały się jeszcze w niemal co czwartym przedsiębiorstwie. Jednocześnie jednak w próbie wzmacniają się sygnały niedostatecznych zapasów. Występowanie zbyt niskich zapasów w III kw. zgłosiło 7,6% firm (wzrost o 2,5 pp. kw/kw) i jest to największa grupa od prawie 3 lat.

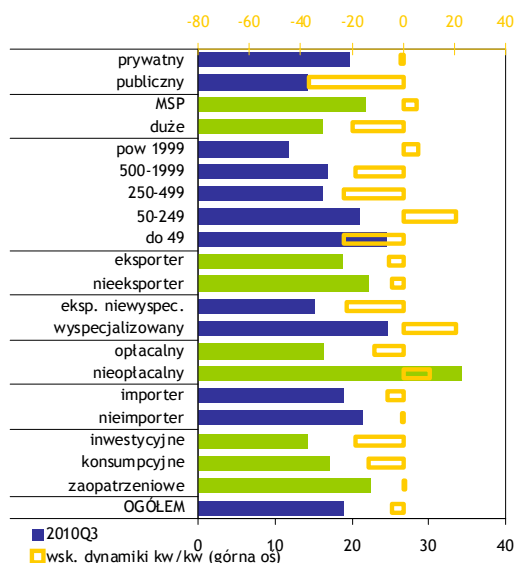
Poprawa dopasowania zapasów w przedsiębiorstwach przemysłowych objęła wszystkie kategorie zapasów z wyjątkiem półproduktów i produktów w toku (Rys. 70). Największą poprawę oraz najwyższy stopień dopasowania spośród wszystkich kategorii zapasów odnotowano w grupie zapasów towarów (o odchyleniu zapasów towarów od poziomu optymalnego poinformowało 8,5% firm przemysłowych). Gorzej niż w ubiegłym kwartale respondenci ocenili zaś poziom zapasów półproduktów i produktów w toku, przy czym zmiany były związane ze zwiększeniem się niedoborów tych zapasów.

Największe niedopasowanie poziomu zapasów w przedsiębiorstwach przemysłowych odnotowano w grupie produktów gotowych, które częściej niż zapasy

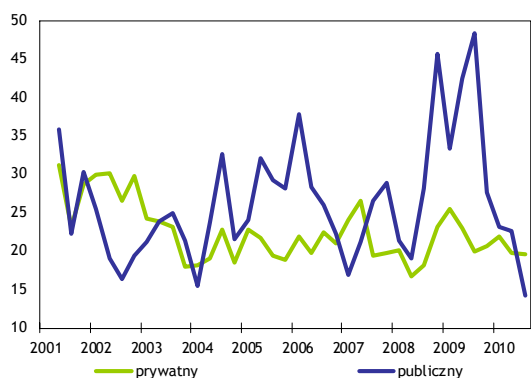
¹⁰ Dane w tym rozdziale dotyczą przedsiębiorstw z sekcji „Przetwórstwo przemysłowe” oraz „Górnictwo i kopalnictwo”. W zestawieniu ocen zapasów w układzie rodzajowym uwzględniono dodatkowo „Handel i naprawy”.

Rys. 71 Problemy w zaopatrzeniu w surowce w bezpośrednim otoczeniu przedsiębiorstwa a ocena poziomów zapasów materiałów

Rys. 72 Udział przedsiębiorstw oceniających poziom zapasów jako nieodpowiedni w wybranych przekrojach

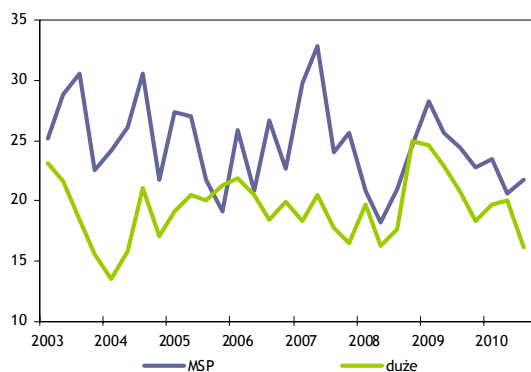
Rys. 73 Udział przedsiębiorstw oceniających poziom zapasów jako nieodpowiedni (zbyt wysoki lub zbyt niski) w podziale na sektory własności

w pozostałych grupach rodzajowych odchyłały się od pożądanego poziomu. Najmniej trudności sprawiało zaś przedsiębiorstwom zarządzanie zapasami towarów.

Znacznie mniej korzystnie niż przedsiębiorstwa przemysłowe poziom swoich zapasów oceniały przedsiębiorstwa handlowe. W tej grupie przedsiębiorstw od dwóch kwartałów nasila się problem nadmiernych zapasów. Łączny odsetek firm handlowych oceniających zapasy jako nieodpowiednie wzrósł do 18,9%, i jest ponad dwukrotnie wyższy niż w przemyśle.

Odchylenia zapasów od optymalnego poziomu znacznie częściej występują w przedsiębiorstwach, które obserwują występowanie zakłóceń w zaopatrzeniu w surowce (Rys. 71). Opóźnienia w dostawach surowców, zwiększone trudności w ich zakupie czy wydłużenie terminów dostaw w badanej próbie prowadziły zwykle do powstawania deficytów w zapasach, zwłaszcza wówczas, gdy zaburzenia w zaopatrzeniu w surowce były nowym zjawiskiem w otoczeniu przedsiębiorstwa (o różnego rodzaju zaburzeniach w zaopatrzeniu w surowce informowało od około 50 do 60% firm oceniających swoje zapasy jako niedostateczne, a 24-33% firm, w których zapasy były nadmierne). Jednocześnie jeśli przedsiębiorstwo antycypowało zaburzenia (tzn. podobne trudności w zaopatrzeniu w materiały miały już miejsce wcześniej), wówczas przedsiębiorstwa częściej utrzymywały nadmierny poziom zapasów, zaś stosunkowo rzadziej dochodziło do niedoborów w poziomie zapasów. Oczekiwane zaburzenia w zaopatrzeniu mogą więc skłaniać przedsiębiorstwa do utrzymywania przejściowo nadmiernych zapasów dla zapewnienia niezakłóconego przebiegu produkcji, niezależnie od sprawności dostaw surowca¹¹. Powyższa prawidłowość była obserwowana także w przypadku

¹¹ Kształtowanie się poziomu zapasów materiałów i surowców ze względu na malejące koszty krańcowe ich dostawy może się kształtować zgodnie z modelem (S,s). Zgodnie z tym modelem, gdy poziom zapasów w przedsiębiorstwie spada poniżej minimalnej akceptowalnej wielkości s przedsiębiorstwo uzupełnia zapasy do maksymalnego poziomu S („Cykliczne kształtowanie się inwestycji w zapasy - teoria a stylizowane fakty dotyczące Polski”, Łukasz Postek). Oczekiwane zaburzenia na rynku surowca mogą skłaniać przedsiębiorstwa do utrzymywania przejściowo nadmiernych zapasów.

Rys. 74 Udział przedsiębiorstw oceniających poziom zapasów jako nieodpowiedni w podziale na wielkość przedsiębiorstwa

relacji między zaburzeniami w zaopatrzeniu w surowce a stopniem dopasowania w pozostałych kategoriach zapasów (surowce jako pierwsze wchodzi w cykl produkcyjny, stąd sprawne zaopatrzenie w surowce ma kluczowe znaczenie dla przebiegu kolejnych etapów produkcji).

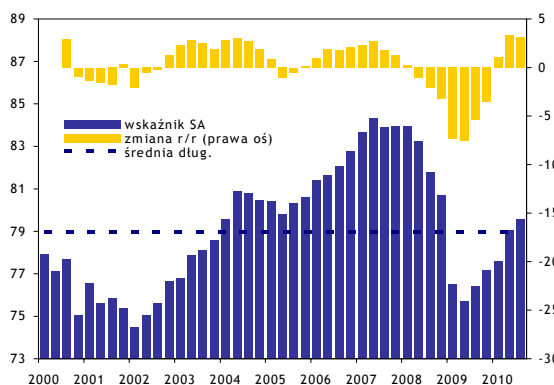
Udział przedsiębiorstw oceniających wielkość zapasów produktów gotowych jako nieodpowiednią zmniejszył się w ciągu kwartału w większości analizowanych grup podmiotów (Rys. 72).

Dalszą, bardzo dużą poprawę odnotowano w sektorze publicznym, w którym ostatnie spowolnienie koniunktury wywołało poważne i znacznie głębsze niż w firmach prywatnych zaburzenia w zapasach. W ciągu roku przedsiębiorstwom publicznym udało się rozwiązać problem odchylenia poziomu zapasów od poziomu optymalnego i w rezultacie stopień dopasowania zapasów w tej grupie jest obecnie najlepszy w historii tego badania, a ponadto znacznie lepszy niż w grupie firm prywatnych (nieodpowiednie zapasy w III kw. miało 14,3% firm tego sektora, czyli grupa dwukrotnie mniejsza niż rok wcześniej, Rys. 73). Niewielką tylko poprawę w relacji kwartalnej odnotowały natomiast przedsiębiorstwa prywatne, ale oceny w tym sektorze, także w czasie spowolnienia, były bardziej stabilne.

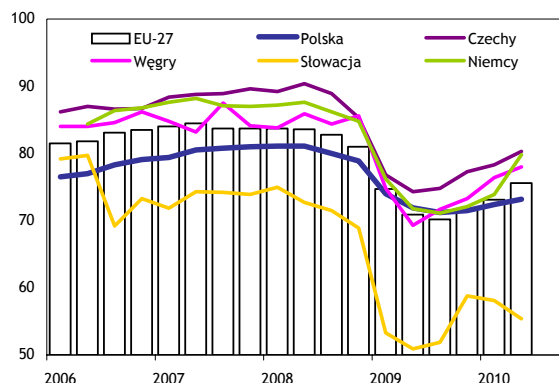
W podziale na wielkość przedsiębiorstw dopasowanie zapasów poprawiło się w grupie dużych przedsiębiorstw, zaś w MSP problemy z nieodpowiednim poziomem zapasów zwiększyły się w porównaniu z poprzednim kwartałem (Rys. 74). W obu tych grupach ocena dopasowania zapasów poprawiła się w relacji rocznej.

8. Wykorzystanie mocy produkcyjnych

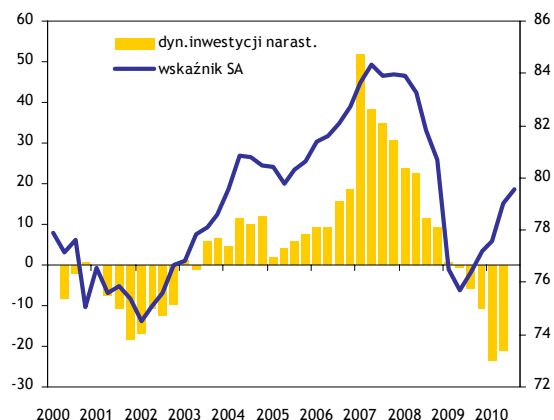
W III kw. zanotowano dalszy wyraźny wzrost stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych w sektorze przedsiębiorstw. Najsilniej wykorzystanie potencjału produkcyjnego wzrosło w budownictwie.

Rys. 75 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych po usunięciu wahań sezonowych oraz zmiana tego poziomu r/r

Rys. 76 Poziom wykorzystania mocy produkcyjnych w sekcji przetwórstwo przemysłowe w Polsce i w krajach UE-27 Źródło: Eurostat

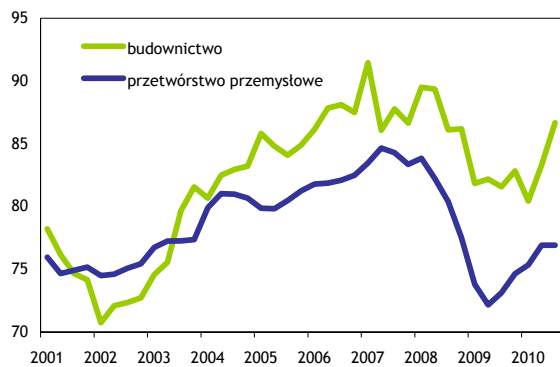
Rys. 77 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych po usunięciu wahań sezonowych na tle realnej dynamiki inwestycji w sektorze przedsiębiorstw (obliczenia własne na podst. F-01/I-01 GUS; deflator: wsk. cen nakładów inwestycyjnych; dane narastające)

Pod koniec III kw. br. wskaźnik stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych po korekcie sezonowej wzrósł względem poprzedniego kwartału o 0,5 pp., zaś w porównaniu do analogicznego okresu ub.r. o 3,2 pp. i wyniósł 79,6%. Tym samym, po sześciu kwartatach, wskaźnik znalazł się powyżej swojej średniej wartości długookresowej.

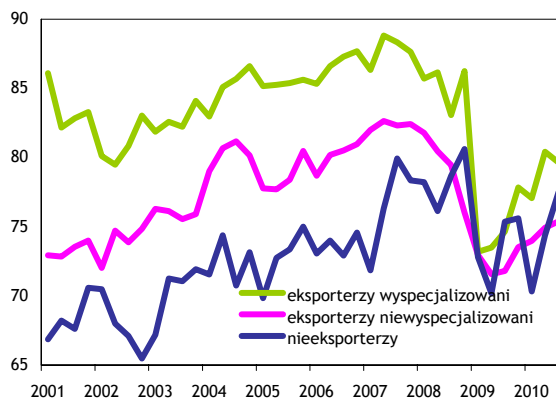
Wg danych Eurostatu stopień wykorzystania mocy produkcyjnych w Polsce jest jednak wciąż nieco niższy niż przeciętna dla UE-27 i wyraźnie niższy niż np. w Niemczech, czy w Czechach.

Brak wolnych mocy produkcyjnych jest czynnikiem stymulującym inwestycje. Widoczne jest to w dużych przedsiębiorstwach, gdzie zarówno stopień wykorzystania mocy produkcyjnych jak i aktywność inwestycyjna są najwyższe w próbie.

Wzrost wykorzystania mocy produkcyjnych odnotowano głównie w budownictwie (por. Rys. 78). W sekcji Przetwórstwo przemysłowe zmiany były minimalne, złożyły się jednak na to: silny wzrost stopnia wykorzystania mocy produkcyjnych w grupie nieeksporterów, niewielki wzrost w grupie firm z mniej niż 50% udziałem eksportu oraz niewielki spadek tego wskaźnika w grupie eksporterów wyspecjalizowanych (por. Rys. 79).

Rys. 78 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych po usunięciu wahań sezonowych w sekcji Przetwórstwo przemysłowe oraz Budownictwo

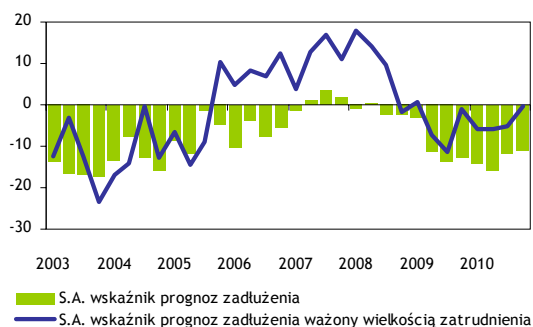

Rys. 79 Średni poziom wykorzystania mocy produkcyjnych po usunięciu wahań sezonowych w sekcji Przetwórstwo przemysłowe w podziale na nieeksporterów i eksporterów wyspecjalizowanych (pow. 50% udział eksportu w przychodach) i niewyspecjalizowanych (poniżej 50% udział)

9. Kredyt bankowy

Pomimo znacznej poprawy dostępności kredytu bankowego, przedsiębiorstwa z większości analizowanych klas nadal wykazują niski popyt na kredyt i wciąż planują ograniczać zadłużenie z tego tytułu. Od ponad roku oprocentowanie kredytów złotych jest stabilne, jednakże coraz więcej przedsiębiorstw spodziewa się wzrostu oprocentowania w najbliższym okresie.

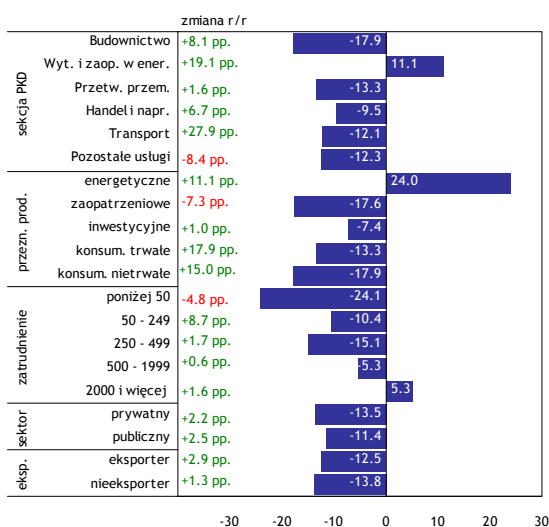
Prognozy zadłużenia

Rys. 80 Wskaźnik prognoz zadłużenia kredytowego

Wskaźnik prognoz zadłużenia ważony wielkością zatrudnienia wzrósł zarówno w relacji kwartalnej (o 4,6 pp.), jak i rocznej (o 0,7 pp.), osiągając wynik bliski zera. Wskaźnik nieważony wzrósł natomiast nieznacznie (o 0,6 pp. kw/kw i 1,7 pp. r/r) (por. Rys. 1) i wciąż pozostaje wyraźnie ujemny, informując, że zdecydowana większość przedsiębiorstw (szczególnie o niskim zatrudnieniu) nadal planuje ograniczać zadłużenie kredytowe w najbliższym okresie.

Prognozy zadłużenia - analiza w podstawowych przekrojach

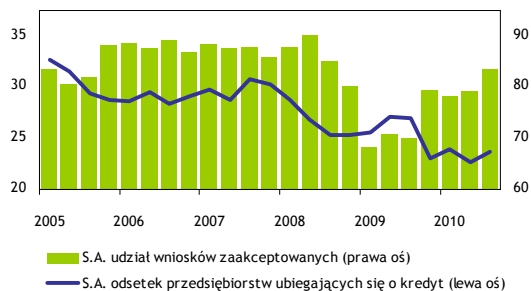

Rys. 81 Wskaźnik prognoz zadłużenia kredytowego oraz zmiana wartości wskaźnika w relacji rocznej wg klas.

Plany redukcji zadłużenia kredytowego przeważają w większości analizowanych klas przedsiębiorstw, przy czym za wyjątkiem firm zatrudniających poniżej 50 pracowników, producentów dóbr zaopatrzeniowych oraz Pozostałych usług wg sekcji PKD, planowana redukcja ma mniejszy zasięg niż przed rokiem. Największych redukcji w tym zakresie zamierzają dokonać przedsiębiorstwa najmniejsze pod względem zatrudnienia, producenci konsumpcyjnych dóbr nietrwałych i zaopatrzeniowych oraz przedsiębiorstwa budowlane. Energetyka oraz firmy zatrudniające co najmniej 2000 pracowników, jako jedyne z analizowanych klas przedsiębiorstw, planują zwiększać zadłużenie kredytowe w najbliższym okresie¹² (por. Rys. 81).

¹² Są to również te klasy przedsiębiorstw, które planują w najbliższym okresie zwiększać inwestycje (por. Rys. 55).

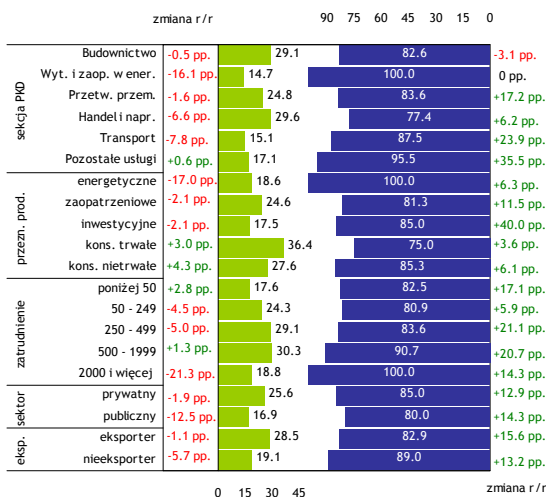
Dostępność kredytów

Rys. 82 Udział przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt oraz odsetek pozytywnie rozpatrzonych wniosków kredytowych w III kw. 2010 r.

Pomimo dużej poprawy dostępności kredytu bankowego (wzrost udziału zaakceptowanych wniosków kredytowych o 4,1 pp. kw/kw i 13,4 pp. r/r), odsetek firm ubiegających się o kredyt wciąż był niski i w III kw. 2010 r. wyniósł 23,7% (+1,1 pp. kw/kw, -3,3 pp. r/r) (por. Rys. 82). O ile więc dostępność kredytu rośnie i zbliża się do wartości obserwowanych przed spowolnieniem gospodarczym, o tyle popyt na kredyt stabilizuje się na historycznie niskim poziomie.

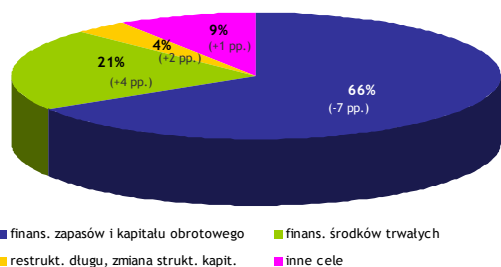
Dostępność kredytów - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 83 Odsetek przedsiębiorstw wg klas, ubiegających się o kredyt (lewy panel) oraz udział zaakceptowanych wniosków kredytowych (prawy panel) w III kw. 2010 r.

Przedsiębiorstwa ze zdecydowanej większości analizowanych klas ubiegały się o kredyt rzadziej niż przed rokiem, pomimo iż w niemal wszystkich klasach dostępność kredytu mierzona odsetkiem akceptacji wniosków kredytowych znacząco wzrosła¹³ (por. Rys. 83). Można przypuszczać, że popyt na kredyt bankowy utrzyma się na stosunkowo niskim poziomie dopóki postrzegane przez firmy ożywienie koniunktury nie będzie na tyle trwałe, aby skłonić je do zwiększenia aktywności inwestycyjnej w skali przekraczającej posiadane środki własne. Od ok. 2 lat główną barierą rozwoju przedsiębiorstw i czynnikiem niepewności jest bowiem niski popyt.

Przeznaczenie kredytów

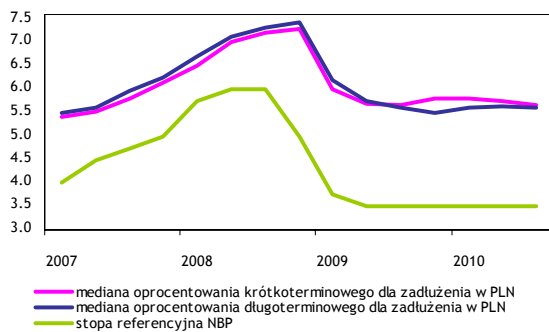
Rys. 84 Przeznaczenie kredytów wśród przedsiębiorstw ubiegających się o kredyt w III kw. 2010 r. (w nawiasach zmiana kw/kw).

Zdecydowana większość przedsiębiorstw (66%) ubiegających się o kredyt planowała sfinansować nim zapasy i kapitał obrotowy, jednakże odsetek ten był niższy o 7 pp. niż w poprzednim kwartale. Nieco ponad 21% firm zamierzało przeznaczyć kredyt na inwestycje w środki trwałe¹⁴ (wzrost o 4 pp. kw/kw), a 4% na restrukturyzację długu i zmianę struktury kapitałowej (por. Rys. 84).

¹³ Możliwe, że część przedsiębiorstw - mając na uwadze niską dostępność kredytu w pierwszych trzech kwartałach 2009 r. - nie ubiega się o kredyt, bowiem spodziewa się odmowy ze strony banków. Rys. 68 wskazuje, że przedsiębiorstwa obawiają się decyzji odmownej ze względu na koszty przygotowania wniosku oraz wpisanie faktu odmowy do historii kredytowej.

¹⁴ Transport, Pozostałe usługi oraz Energetyka wg sekcji PKD zamierzają przeznaczyć kredyt w równym stopniu na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego, jak i inwestycji w środki trwałe.

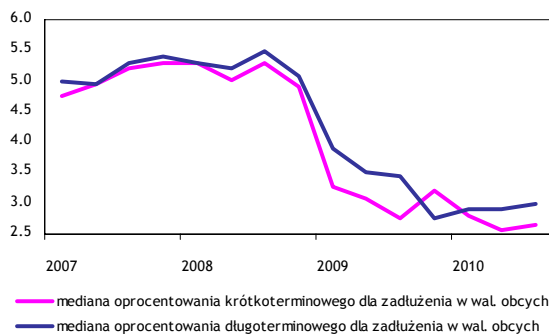
Oprocentowanie kredytów złotych

Rys. 85 Przeciętne oprocentowanie kredytów złotych dla przedsiębiorstw w III kw. 2010 r.

W III kw. 2010 r. mediany oprocentowania krótko- oraz długoterminowych kredytów złotych utrzymały się na poziomach zbliżonych do wartości notowanych przez ostatnie półtora roku i wyniosły ok. 5,6-5,7%. Dominujący wpływ na stabilizację kosztu finansowania przedsiębiorstw kredytem bankowym prawdopodobnie wywiera stały w tym okresie poziom podstawowych stóp procentowych Narodowego Banku Polskiego¹⁵ (por. Rys. 85).

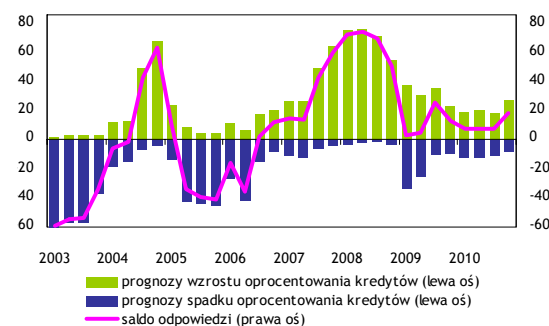
Oprocentowanie kredytów dewizowych

Rys. 86 Przeciętne oprocentowanie kredytów dewizowych dla przedsiębiorstw w III kw. 2010 r.

Mediana oprocentowania krótkoterminowych kredytów dewizowych wyniosła 2,8% i nie zmieniła się znacząco ani w relacji kwartalnej ani w relacji rocznej. Mediana dla kredytów długoterminowych utrzymała się co prawda na poziomie zbliżonym do poprzedniego kwartału (ok. 3%), niemniej jednak była o 0,5 pp. mniejsza niż w III kw. 2009 r. Inaczej niż w przypadku kredytów złotych, oprocentowanie dewizowych kredytów długoterminowych było nieznacznie wyższe niż kredytów krótkoterminowych (por. Rys. 86).

Prognoza oprocentowania kredytów

Rys. 87 Odsetek przedsiębiorstw będących kredytobiorcami prognozujących wzrost i spadek oprocentowania kredytów oraz saldo odpowiedzi.

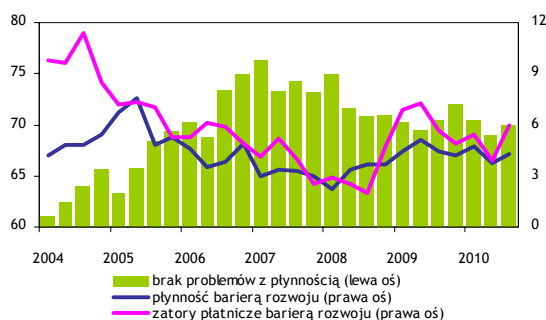
Wśród przedsiębiorstw będących kredytobiorcami coraz silniej przeważają oczekiwania wzrostu oprocentowania kredytów w najbliższym okresie - saldo odpowiedzi wzrosło w III kw. 2010 r. o 11 pp. kw/kw oraz 5,6 pp. r/r (por. Rys. 87). Może to oznaczać, że przedsiębiorstwa w niedalekiej perspektywie spodziewają się zacieśnienia polityki kredytowej ze strony banków komercyjnych lub podniesienia podstawowych stóp procentowych NBP.

¹⁵ Mediana deklarowanego przez przedsiębiorstwa oprocentowania kredytów krótko- i długoterminowych wynosi ok. 5,5%, tj. tyle, ile na początku 2007 r. Wówczas stopa referencyjna była jednak o 0,5 pp. wyższa niż obecnie i wynosiła 4%.

10. Płynność finansowa przedsiębiorstw

Sytuacja płynnościowa sektora przedsiębiorstw w III kw. 2010 r. była relatywnie dobra i stabilna. Podobnie jak w poprzednim kwartale terminowość obsługi zadłużenia kredytowego poprawiła się, niemniej jednak stało się to kosztem obsługi zadłużenia pozabankowego.

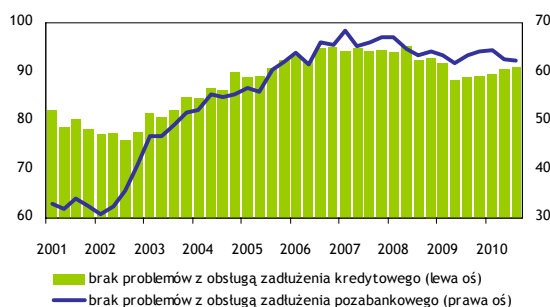
Oceny płynności i zatory płatnicze

Rys. 88 Płynność finansowa przedsiębiorstw (odsetek odpowiedzi).

W III kw. 2010 r. wzrost w relacji kwartalnej o 2,1 pp. udział przedsiębiorstw, które obawiają się wystąpienia zatorów płatniczych oraz postrzegają je jako bariery rozwoju. Pomimo tego sytuacja płynnościowa w sektorze przedsiębiorstw jest relatywnie dobra i stabilna - odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością od blisko dwóch lat oscyluje wokół 70%. (por. Rys. 88).

Obsługa zadłużenia

Rys. 89 Obsługa zadłużenia kredytowego oraz pozabankowego (odsetek odpowiedzi).

Odsetek firm regulujących zobowiązania kredytowe zgodnie z umową wzrósł kolejny kwartał z rzędu (o 0,4 pp. kw/kw i 2,1 pp. r/r do ok. 91%). Podobnie jak w poprzednim kwartale, poprawa w tym zakresie została jednak dokonana, w pewnej mierze, kosztem obsługi zadłużenia pozabankowego - odsetek firm regulujących zobowiązania pozabankowe w terminie nieznacznie spadł - do 62,3% (por. Rys. 89).

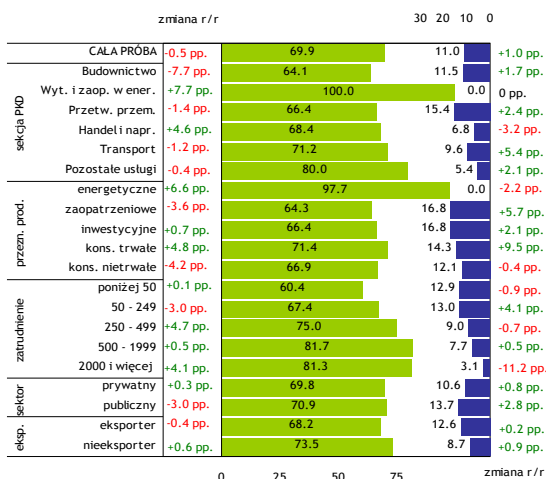
Czas realizacji płatności

percentyle	ściągnięcie należności w dniach	zmiana (w dniach)		spłata zobowiązań w dniach	zmiana (w dniach)	
		kw/kw	r/r		kw/kw	r/r
10	14	0	-2	14	0	0
25	30	+2	0	21	0	0
50	38	0	-2	30	0	0
75	60	0	0	48	-1	+0,2
90	81	+1	+6	70	0	+3
średnia	45	+0,8	+0,6	39,2	-0,3	+0,5

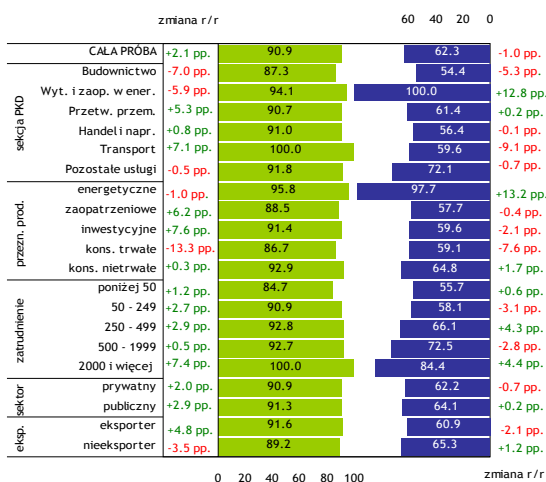
Tab. 3 Rozkład realizacji płatności z tytułu należności i zobowiązań w III kw. 2010 r.

W III kw. 2010 r. średni czas płatności zobowiązań wyniósł 39,2 dnia (spadek o 0,3 dnia kw/kw i wzrost o 0,5 dnia r/r), a okres ściągnięcia należności 45 dnia (wzrost o 0,8 dnia kw/kw i 0,6 dnia r/r). W przypadku połowy próby, spłata zobowiązań następuje w przeciągu 30 dni (brak zmian kw/kw i r/r), natomiast ściągnięcie należności w ciągu 38 dni (brak zmian kw/kw, spadek o 2 dni r/r) (por. Tab. 3).

Oceny płynności i obsługa zadłużenia - analiza w podstawowych przekrojach

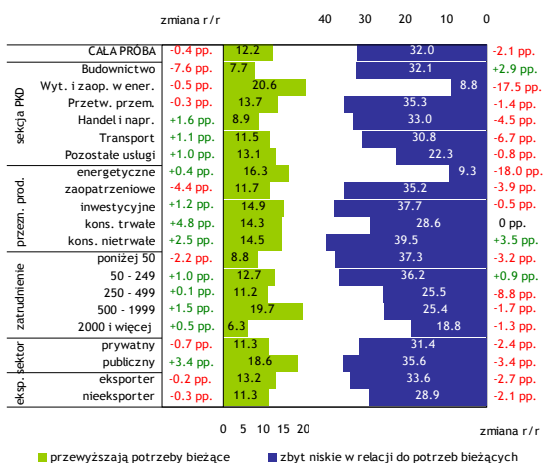

Rys. 90 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z płynnością (lewy panel) oraz częste problemy z płynnością (prawy panel).

Rys. 91 Odsetek przedsiębiorstw deklarujących brak problemów z obsługą zadłużenia kredytowego (lewy panel) oraz pozabankowego (prawy panel).

Środki pieniężne przedsiębiorstw

Rys. 92 Środki pieniężne w relacji do potrzeb przedsiębiorstw w podstawowych przekrojach.

Zgodnie z trwale obserwowaną tendencją, także w III kw. 2010 r. problemy z płynnością najrządziej zgłaszała energetyka oraz przedsiębiorstwa największe pod względem zatrudnienia. Problemy z płynnością najczęściej dotyczyły natomiast małe firmy i mikro przedsiębiorstwa, budownictwo oraz producentów dóbr zaopatrzeniowych. Dwie ostatnie klasy, a także producenci nietrwałych dóbr konsumpcyjnych doświadczyły dużego pogorszenia ocen płynności w relacji rocznej (por. Rys. 90).

Reakcja przedsiębiorstw na ewentualne problemy z płynnością polegała w głównej mierze na opóźnieniu regulowania zobowiązań pozabankowych, a w przypadku większości analizowanych klas przedsiębiorstw obsługa zadłużenia kredytowego miała wyższy priorytet. Szczególnie wyraźnie zjawisko to można zaobserwować wśród firm transportowych, które pomimo spadku ocen płynności, silnie poprawiły obsługę zadłużenia kredytowego kosztem zadłużenia pozabankowego (por. Rys. 90 i Rys. 91). Może to tłumaczyć, dlaczego pomimo stabilnej sytuacji płynnościowej przedsiębiorstw rośnie wśród nich obawa o zatory płatnicze i terminowe regulowanie zobowiązań ze strony kontrahentów (por. Rys. 88).

W III kw. 2010 r. odsetek przedsiębiorstw deklarujących zbyt niski stan środków pieniężnych w relacji do potrzeb bieżących wyniósł 32% (spadek o 2,1 pp. r/r). Najmniej problemów z niedoborem środków pieniężnych odczuwa energetyka oraz duże przedsiębiorstwa. W największej mierze problem ten dotyczy natomiast producentów nietrwałych dóbr konsumpcyjnych i inwestycyjnych oraz małe i mikro firmy (por. Rys. 92). W sektorze publicznym wysoki jest odsetek zarówno firm odczuwających niedobór środków pieniężnych, jak i ich nadmiar.

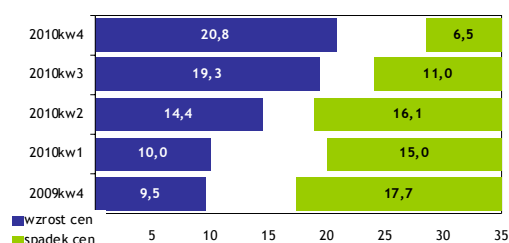
11. Ceny i marże

Oczekiwania inflacyjne wzmacniają się wyraźnie od pół roku. Spodziewany wzrost cen (CPI) będzie w ciągu następných 12 miesięcy znacznie silniejszy niż oczekiwano zarówno w poprzednim kwartale, jak też w analogicznym okresie poprzedniego roku.

Wzrost cen oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów i usług przyspieszył w III kw. br., wyhamowaniu natomiast uległy prognozy dynamiki na IV kw. br. Wyhamowały również oczekiwania odnośnie dynamiki cen surowców i materiałów wykorzystywanych do produkcji.

Mimo przeprowadzonych podwyżek cen, oceny zmian marż na sprzedaży krajowej i zagranicznej pozostały zbliżone do ocen z poprzedniego kwartału.

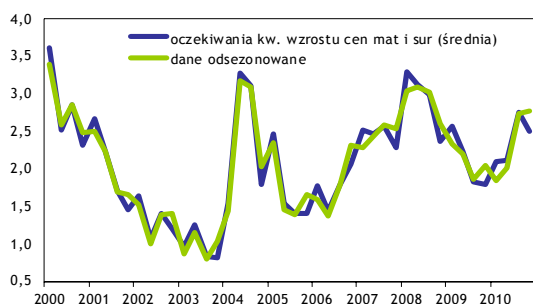
Zmiany cen w III kw. 2010 r.

Rys. 93 Faktyczne zmiany cen oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów/usług (% przedsiębiorstw)

W III kw. 2010 r., podobnie jak w poprzednim kwartale, podwyżki cen były zdecydowanie częstsze w badanej próbie niż obniżki - 6,5% respondentów dokonało redukcji cen, zaś 20,8% firm podniosło je. Spośród przedsiębiorstw, które podniosły ostatnio ceny większość (64,6%) zamierza jednak nadal je podwyższać, w reszcie próby - 27,3%. Spośród tych firm, które ceny obniżyły 28,1% będzie je redukować też w IV kw. 2010 r. - wśród pozostałych przedsiębiorstw jedynie 3,7%.

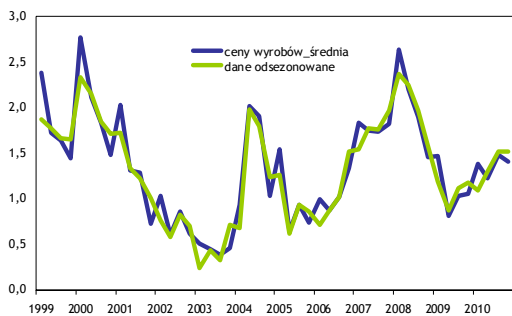
Prognozy cen surowców i materiałów

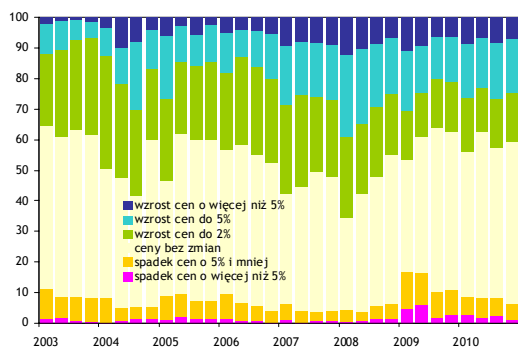
Rys. 94 Kwartalne prognozy wzrostu cen surowców i materiałów wykorzystywanych przez przedsiębiorstwa

W IV kw. 2010 r. przedsiębiorstwa oczekują wyhamowania dynamiki kw/kw cen surowców i materiałów wykorzystywanych do produkcji. Po odsezonowaniu oczekiwania kształtują się średnio na poziomie 2,8% kw/kw (czyli na poziomie z poprzedniego kwartału i o 0,7 pp. więcej r/r).

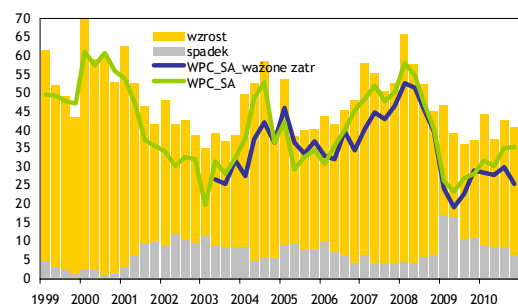
Prognozy cen wyrobów własnych

Rys. 95 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług

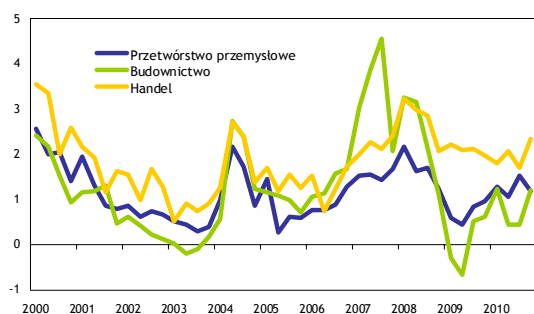

Rys. 96 Rozkład prognoz zmian cen

Rys. 97 Wskaźnik prognoz zmian cen wyrobów i usług WPC (saldo prognoz zmian cen) wraz z odsetkiem przedsiębiorstw planujących podwyższyć lub obniżyć ceny

Prognozy cen wyrobów własnych - analiza w podstawowych przekrojach

Rys. 98 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług w przetwórstwie przemysłowym, w sekcji Handel i naprawy oraz Budownictwo

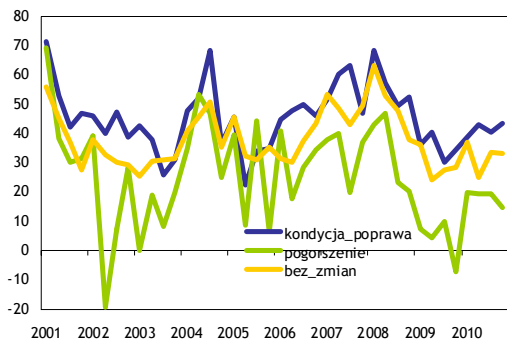
Przedsiębiorstwa przewidują także wyhamowania dynamiki cen własnych. Planowane na IV kw. 2010 r. podwyżki cen wyrobów i usług wyniosą średnio 1,5% kw/kw (po korekcie sezonowej), co oznacza utrzymanie prognozowanego tempa wzrostu cen z poprzedniego kwartału i wzrost o 0,3 pp. r/r - por. Rys. 95. Nie zwiększa się przy tym niebezpieczeństwo bardzo wysokich podwyżek cen (por. Rys. 96). Również wskaźnik informujący o zasięgu podwyżek WPC¹⁶ utrzymał się na poziomie zbliżonym do poprzedniego kwartału (zwiększył się z 35,1% do 35,5% - dane po odsezonowaniu), ale w relacji rocznej wzrósł (o 7,2 pp.). Na poziomie nieco niższym w stosunku do poprzedniego kwartału utrzymują się odsetki firm zamierzających podnosić oraz obniżyć ceny. W IV kw. 2010 r. podwyżki cen wyrobów i usług planuje 40,6 % respondentów (poprzednio 42,5%). Odsetek firm zamierzających obniżyć ceny też spadł kw/kw i jest niższy niż rok wcześniej.

Po uwzględnieniu wielkości przedsiębiorstw, WPC (wskaźnik ważony zatrudnieniem) spadł i utrzymuje niższe wartości, a więc podwyżki cen częstsze będą w sektorze MSP.

Zmniejszyła się przewidywana skala i zasięg podwyżek cen w sekcji Przetwórstwo przemysłowe. Wzrost cen wyniesie średnio 1,2% (1,5% w poprzednim kwartale), także wskaźnik WPC zmniejszył się nieco (z 33,8% do 32,8%).

W budownictwie w IV kw. 2010 r. spodziewany jest wzrost kwartalnej dynamiki cen zarówno w stosunku do poprzedniego kwartału, jak i roku. Prognozowany wzrost cen wyniesie średnio 1,2%. Wzrost także zasięg podwyżek - wskaźnik informujący

¹⁶ Wskaźnik WPC jest to saldo prognoz zmian cen wyrobów i usług (podwyżki minus obniżki)

Rys. 99 Wskaźnik WPC a przewidywane kondycja ekonomiczna przedsiębiorstwa

o zasięgu podwyżek (WPC) zwiększył się do 31,3% z 25,7% w poprzednim kwartale i jest wyższy niż rok wcześniej.

Dynamika cen w usługach wzrosła do 1,7% z 1,6% w poprzednim kwartale. W handlu dynamika cen wzrosła również i w IV kw. 2010 r. wyniesie 2,3% (wzrost o 0,8 pp.). W handlu utrzymuje się relatywnie duży zasięg podwyżek cen (WPC wyniósł 50,0%, wzrost o 10,8 pp.). Wzrost WPC ma miejsce także w transporcie.

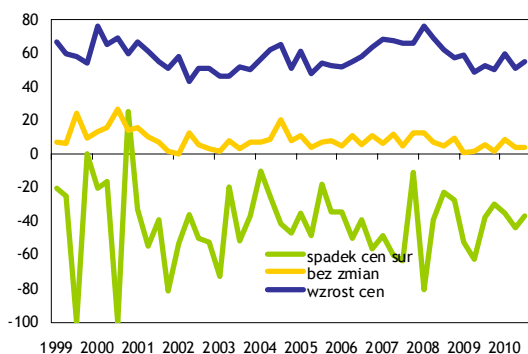
Tradycyjnie już respondenci prognozujący poprawę sytuacji ekonomicznej w IV kw. 2010 r. planują podwyżki cen wyrobów częściej i znaczniejsze niż pozostałe firmy (zwłaszcza te obawiające się pogorszenia kondycji); wskaźnik WPC w tej grupie (43,5%) nieco wzrósł kw/kw i r/r (średnia planowanych podwyżek cen 2,0).

Czynniki oddziałujące na zmiany cen

Tab. 4 Prognozowane przez przedsiębiorstwa zmiany cen nabywanych surowców i materiałów w II kw. 2010 r. a zmiany prognozowanych cen sprzedawanych wyrobów i usług (dane w %)

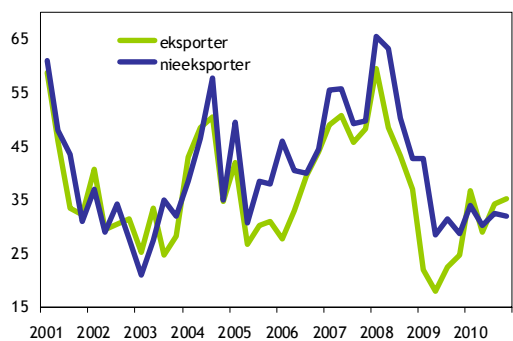
zmiany cen surowców	zmiany cen wyrobów		
	spadek	bez zmian	wzrost
spadek	62,5	25,0	12,5
bez zmian	3,5	88,9	7,6
wzrost	4,7	35,7	59,7

Prognozy na IV kw. 2010 r. potwierdzają dalsze istnienie silnego wpływu wzrostu cen surowców i materiałów na ceny własne badanych firm (choć problem wysokich kosztów działalności - w tym cen surowców, materiałów i paliw - nie jest już od dwóch lat najważniejszą barierą rozwoju przedsiębiorstw, to nadal utrzymuje się w czołówce problemów). W przypadku oczekiwanego wzrostu cen surowców i materiałów ok. 60% respondentów deklaruje przeniesienie wzrostu tych cen na ceny swoich wyrobów, a ponad 1/3 przedsiębiorstw pozostawi ceny wyrobów na niezmiennym poziomie. Blisko 2/3 firm, spodziewających się spadku cen surowców obniży też ceny. Zdecydowana większość firm (ok. 89%), które nie spodziewają się zmian cen surowców nie zamierza też zmieniać cen własnych wyrobów.

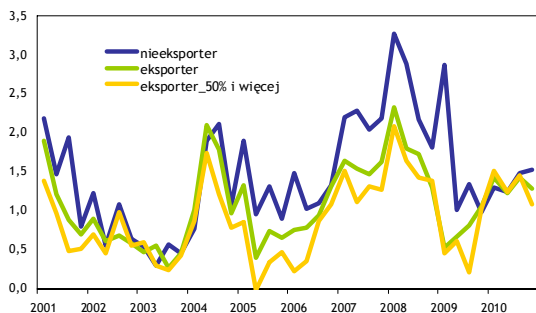

Rys. 100 Wskaźnik WPC a prognozy zmian cen nabywanych surowców i materiałów

Zmiany cen a eksport

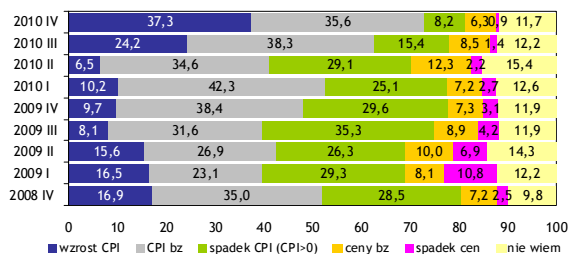
Rys. 101 Wskaźnik WPC w podziale na eksporterów i nieeksporterów

Rys. 102 Kwartalne prognozy wzrostu cen sprzedawanych przez przedsiębiorstwa towarów i usług w podziale na eksporterów wyspecjalizowanych i działających na rynku krajowym

W IV kw. 2010 r. przedsiębiorstwa eksportujące przewidują większy zasięg podwyżek cen, ale mniejszą ich skalę niż firmy działające na rynku wewnętrznym. Eksporterzy działający w większości na rynku krajowym częściej jednak będą podnosić ceny niż eksporterzy wyspecjalizowani (tzn. te firmy, w których eksport stanowi co najmniej 50% sprzedaży). Dla eksporterów wskaźnik WPC wzrósł do 35,2%, podczas gdy dla nieeksporterów spadł do 31,9%. Zmniejszają się klasy przedsiębiorstw obniżających ceny w obu grupach. Prognozy cen w grupie eksporterów, zwłaszcza wyspecjalizowanych, kształtują się w IV kw. na niższym poziomie niż w grupie przedsiębiorstw oferujących swoje produkty wyłącznie na rynku krajowym. Średnia podwyżka dla eksporterów wyniesie 1,3% (spadek o 0,1 pp.), dla nieeksporterów 1,5%. Eksporterzy wyspecjalizowani przewidują wzrost cen o 1,1% (spadek o 0,4 pp.).

Oczekiwania zmian CPI

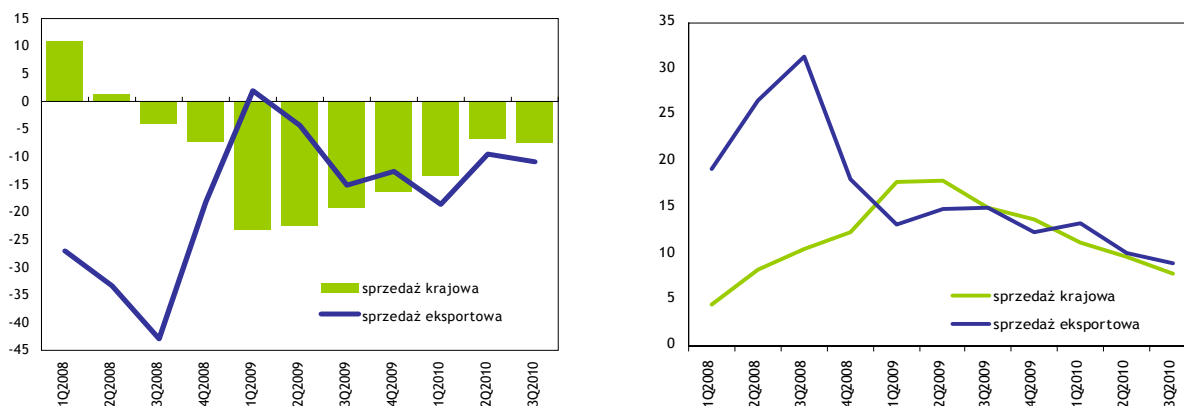

Rys. 103 Prognozy rocznych zmian wskaźnika CPI w relacji do kwartału poprzedniego

Oczekiwania inflacyjne wzmacniają się wyraźnie od pół roku. Spodziewany wzrost cen konsumpcyjnych będzie w ciągu roku znacznie silniejszy niż oczekiwano zarówno w poprzednim kwartale, jak i też w analogicznym okresie poprzedniego roku. Wzrósł wyraźnie odsetek firm oczekujących szybszego niż dotychczas wzrostu cen (z 24,2% w ostatnim kwartale do 37,3%, tj. najwyższego poziomu od ponad 2 lat¹⁷) oraz zdecydowanie zmniejszyła się grupa firm przewidująca spadek CPI (z 25,3% do 15,4%). Tym samym po raz pierwszy w badanym okresie liczniejsze są przedsiębiorstwa, które oczekują wzrostu inflacji niż jej ograniczenia. Wzrostu cen w ciągu najbliższego roku spodziewa się ogółem 88,1% respondentów (91,9% tych, którzy sprecyzowali swoją opinię), zaś spadek cen prognozuje nieznaczny odsetek firm.

¹⁷ Czyli odkąd są dostępne dane

Marże na sprzedaży krajowej i zagranicznej

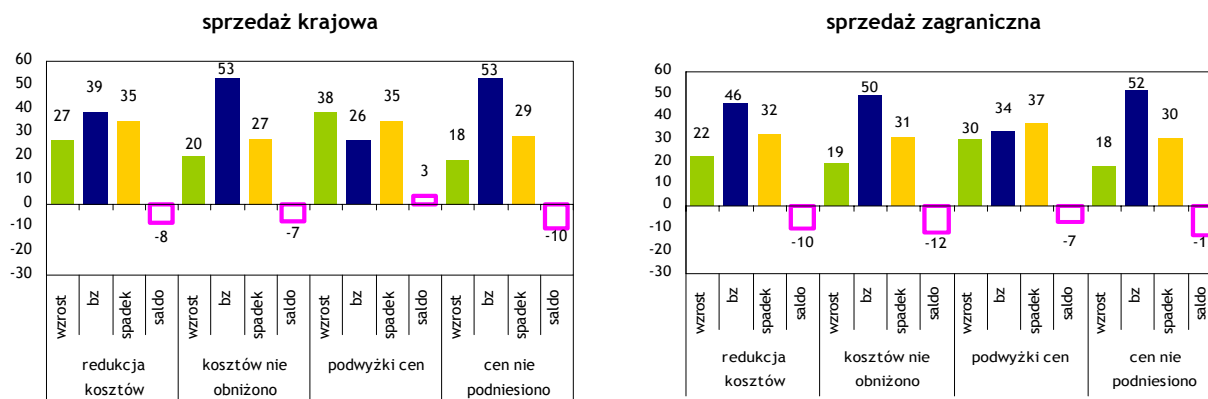
Rys. 104 Zmiany marż na sprzedaży krajowej i zagranicznej (lewy panel) (zmiany marż prezentowane są w postaci wskaźników wycieczonych wg formuły: odsetek przedsiębiorstw deklaruujących wzrost marż minus odsetek przedsiębiorstw deklaruujących spadek marż) oraz odsetek firm informujących o znaczącym spadku marż (prawy panel)

W III kw. ankietowani ocenili zmiany marż podobnie jak w poprzednim kwartale. Wskaźniki pozostały nadal ujemne, co oznacza, że w próbie wciąż więcej jest firm, w których marże zmniejszyły się w ciągu roku niż przedsiębiorstw obserwujących wzrost marż. Warto jednak zauważyć, że kolejny kwartał z rzędu odnotowano spadek odsetka podmiotów obserwujących wyraźną redukcję marż, co może być kolejnym dowodem na poprawiającą się sytuację w sektorze realnym.

Jeśli chodzi o marże na sprzedaży krajowej, to podobnie jak kwartał temu oceniła je sekcja Przetwórstwo przemysłowe. Niewielką poprawę zanotowało: górnictwo, energetyka, budownictwo i transport. Spadek marż zaobserwowały firmy handlowe, pogorszenie nastąpiło również w pozostałych usługach. Marże eksportowe pogorszyły się w sekcji Przetwórstwo przemysłowe oraz w handlu, poprawiły w transporcie.

Kolejny kwartał z rzędu zaobserwowano, że przeprowadzone redukcje kosztów były najczęściej niewystarczające by powstrzymać spadek zysków (por. Rys. 104). Niewiele skuteczniejsze dla utrzymania poziomu marż okazały się w III kw. podwyżki cen. Oznacza to spadek wpływu zmian cen na zachowanie się marż na sprzedaży krajowej w stosunku do okresów wcześniejszych. Niewykluczone, że w wielu przedsiębiorstwach podniesienie cen miało na celu tylko rekompensatę wzrostu kosztów.

Marże eksportowe, podobnie jak w poprzednich kwartałach, nie reagowały silnie na spadek kosztów i zmiany cen. Można przypuszczać, że zmiany opłacalności eksportu wciąż najmocniej są związane ze zmianami kursu walutowego.

Rys. 105 Wpływ redukcji kosztów i podwyżek cen na zmiany marż na sprzedaży krajowej (lewy rys.) oraz zagranicznej (prawy rys.) - dane za III kw. 2010 r.

12. Bariery rozwoju - wybrane problemy

Tab. 5 Bariery rozwoju¹⁸ (w tabeli wyróżniono momenty, w którym wskaźniki przyjmują maksymalne wartości w całej historii badania)

częstotliwość pojawiania się problemów zgłoszonych w kwartale:	niski popyt	kursy walutowe, w tym wahania	wzrost cen surowców i materiałów	zatory płatnicze, problemy z płynnością	niejasne przepisy, zmiany prawa	duża, rosnąca konkurencja	zła koniunktura kryzys
wartości min. i maks. w historii badań SM	4,3 \ 30,0	8,6 \ 26,8	2,7 \ 17,5	4,9 \ 21,2	4,2 \ 17,2	5,4 \ 21,2	1,0 \ 21,6
I kw. 2008 r.	7,8	17,7	14,7	4,9	6,1	6,7	1,1
II kw. 2008 r.	7,8	15,5	17,5	5,7	5,0	5,7	2,5
III kw. 2008 r.	13,1	16,6	16,9	5,1	4,3	7,8	4,5
IV kw. 2008 r.	20,8	10,3	7,2	7,2	4,5	6,2	12,9
I kw. 2009 r.	30,0	14,4	10,0	9,4	4,9	7,3	11,5
II kw. 2009 r.	24,3	13,7	6,9	10,4	4,7	5,8	10,9
III kw. 2009 r.	21,3	11,5	7,6	8,6	5,0	8,5	6,1
IV kw. 2009 r.	20,0	13,0	6,9	7,6	5,4	9,3	6,9
I kw. 2010 r.	19,3	13,3	7,6	9,2	4,2	9,0	4,7
II kw. 2010 r.	13,5	10,4	7,6	6,1	4,3	6,8	2,8
III kw. 2010 r.	13,5	10,1	9,2	8,8	7,9	6,1	2,8

OPRACOWANIE:

Z. JANKIEWICZ

P. POPOWSKI

Ł. POSTEK

K. PUCHALSKA - KIERUJĄCA TEMATEM

A. SAWICKA

AKCEPTOWALI:

M. GRADZEWICZ

J. JAKUBIK

¹⁸ Wskaźniki barier rozwoju wyznaczono w oparciu o udział przedsiębiorstw informujących o istnieniu danego rodzaju problemu w liczbie wszystkich przedsiębiorstw biorących udział w ankiecie (również tych firm, które nie udzieliły żadnej odpowiedzi na pytanie o bariery rozwoju)

Aneks 1 - Uwagi metodologiczne

1. Prezentowane opracowanie przedstawia oceny ankietowanych przez NBP przedsiębiorstw w III kw. 2010 r. i przewidywania na IV kw. 2010 r.
2. We wrześniu 2010 r. w szybkim monitoringu NBP wzięto udział 1006 podmiotów wybranych z terenu całego kraju. Były to przedsiębiorstwa z sektora niefinansowego, reprezentujące wszystkie sekcje PKD, poza rolnictwem, leśnictwem i rybołówstwem, oba sektory własności, przedsiębiorstwa z sektora MSP oraz duże jednostki.
3. Ze względu na przewagę w próbie przedsiębiorstw dużych, za którą jednak przemawia silna koncentracja zjawisk makroekonomicznych, wyniki badań ankietowych należy traktować z pewną ostrożnością.
4. W opracowaniu wykorzystano następujące przekroje klasyfikacyjne:
 - wg rodzajów działalności PKD w podziale na: Przemysł, Budownictwo, Handel, Usługi, bądź z uwzględnieniem sekcji PKD
 - ilekroć w opracowaniu jest mowa o sekcji Pozostałe usługi, chodzi o grupę branż usługowych, na które składa się: Transport i gospodarka magazynowa, Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, Informacja i komunikacja, Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, Edukacja, Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
 - wg sektorów własności: sektor publiczny, sektor prywatny oraz pięciu form własności
 - wg klas wielkości zatrudnienia: od 1 do 49 zatrudnionych, od 50 do 249, od 250 do 499, od 500 do 1999 oraz 2000 i więcej osób lub alternatywnie, w podziale na: sektor MSP (do 249 pracujących) i duże przedsiębiorstwa (250 i więcej pracowników)
 - wg przeznaczenia oferowanych przez przedsiębiorstwa produktów: przedsiębiorstwa oferujące dobra energetyczne, inwestycyjne, konsumpcyjne trwałe i nietrwałe oraz półprodukty.
5. Podstawową metodą konstrukcji prezentowanych w raporcie wskaźników jest różnica między procentem odpowiedzi korzystnych i niekorzystnych dla sytuacji przedsiębiorstw. Wskaźniki te przyjmują wartości z przedziału od +100 do -100. Ujemne wyniki należy interpretować jako pogorszenie się stanu koniunktury, natomiast dodatnie jako jego poprawę,
6. Ilekroć pod tabelą bądź rysunkiem nie pojawia się informacja odnośnie źródła danych, należy rozumieć, że źródłem informacji jest wtedy szybki monitoring NBP.
7. Dla oznaczenia wskaźników wyrównanych sezonowo zastosowano skrót „SA”, pochodzący od ang. wyrażenia seasonally adjusted.

Aneks 2 - formularz badania ankietowego

SZYBKI MONITORING NBP			
PROGNOZY NA IV KW. 2010 R.			
str. 1	PKD 2004	PKD 2007	FW (forma własności):
Czy przedsiębiorstwo jest eksporterem (sprzedaje swoje produkty poza granicami kraju)? [TAK / NIE]			
1. Proszę podać liczbę osób zatrudnionych w przedsiębiorstwie na dzień 1 IX 2010 r.:			
2. Przedsiębiorstwo przewiduje, że w IV kw. br. popyt (zapotrzebowanie) na jego produkty w stosunku do poprzedniego kwartału.:			
a. wyraźnie wzrosnie - głównie jako efekt typowego dla przedsiębiorstwa w tym okresie (sezonowego) wzrostu zapotrzebowania jego produkty			
b. wyraźnie wzrosnie - głównie w następstwie trwale obserwowanego wzrostu popytu na produkty przedsiębiorstwa			
c. pozostanie bez zmian lub ulegnie niewielkim zmianom			
d. wyraźnie spadnie - ale zjawisko to ma charakter sezonowy i obserwowane jest zawsze w tym okresie			
e. wyraźnie spadnie - w wyniku trwale obserwowanego spadku zapotrzebowania na produkty przedsiębiorstwa			
3. W IV kw. br. przedsiębiorstwo oczekuje:			
a. wzrostu liczby zamówień			
b. spadku liczby zamówień			
c. utrzymania się podobnej liczby zamówień			
d. nie dotyczy			
4. Czy w IV kw. br. przedsiębiorstwo przewiduje istotne zmiany w zakresie:			
a. poziomu produkcji (wzrost / bez zmian / spadek)			
b. poziomu zatrudnienia (wzrost / bez zmian / spadek)			
c. programów inwestycyjnych rozpoczętych przed dniem wypełnienia ankiety i realizowanych obecnie (rezygnacja / redukcja / bez zmian {inwestycje będą kontynuowane} / wzrost / nie dotyczy {brak inwestycji}/zakonczenie zgodnie z planami)			
5. Czy w IV kw. br. przedsiębiorstwo planuje:			
a. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie kredytem bankowym			
b. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie środkami własnymi			
c. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych głównie pozabankowymi środkami obcymi			
d. rozpoczęcie poważniejszych inwestycji finansowanych w inny sposób			
e. przedsiębiorstwo nie planuje podjęcia takich działań			
6. Czy przedsiębiorstwo wstrzymuje się obecnie z realizacją większych inwestycji?: [TAK / NIE]			
a. tak, z inwestycjami w powiększenie zdolności produkcyjnych (ew. rozszerzenie lub zmianę asortymentu produktów)			
b. tak, z inwestycjami modernizacyjnymi			
c. tak, z przedsięwzięciami inwestycyjnymi innego rodzaju			
7. Jaki jest stopień wykorzystania mocy produkcyjnych w przedsiębiorstwie (w %):			
8. Jaki jest obecnie stan poszczególnych kategorii zapasów w przedsiębiorstwie?:			
<i>a - zbyt duży b - wystarczający c - zbyt mały d - nie dotyczy</i>			
a. zapasy produktów gotowych			
b. zapasy towarów			
c. zapasy półproduktów i produktów w toku			
d. zapasy materiałów			
9. Czy w ostatnim okresie przedsiębiorstwo obserwuje w swoim bezpośrednim otoczeniu ekonomicznym następujące zjawiska? Proszę zaznaczyć (X) właściwą odpowiedź:			
	TAK (jest to nowe zjawisko lub nastąpiło jego nasilenie)	TAK (nie jest to nowe zjawisko)	NIE
a. opóźnienia w dostawach surowców / komponentów			
b. trudności w zakupie surowców / komponentów			
c. wydłużenie terminów dostaw			
10. Czy w III kw. br. zmieniły się ceny głównego produktu/grupy produktów i/lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwo względem poprzedniego kwartału?:			
a. wzrosły			
b. nie zmieniły się			
c. spadły			
11. Czy w III kw. br. dokonano redukcji kosztów w przedsiębiorstwie [TAK/NIE]?:			

str. 2

12. Czy w III kw. br. w relacji do III kw. ub.r. nastąpiły zmiany marży zysku brutto ze sprzedaży głównego produktu/grupy produktów i/lub usług oferowanych przez przedsiębiorstwo na rynku krajowym oraz na rynku zagranicznym?:	rynek krajowy
a. marża znacząco wzrosła b. marża nieznacznie wzrosła c. marża nie zmieniła się d. marża nieznacznie spadła e. marża znacząco spadła f. nie dotyczy	rynek zagraniczny
13. Przedsiębiorstwo przewiduje, że:	
a. ceny sprzedawanych wyrobów i usług w IV kw. 2010 r. (w relacji do stanu na dzień 30 IX br.) wzrosną/spadną o ...%	
b. ceny nabywanych przez przedsiębiorstwo surowców i materiałów w IV kw. 2010 r. (w relacji jw.) wzrosną/spadną o ...%	
c. w lipcu br. wskaźnik CPI (inflacja) wyniósł 2% w relacji rocznej. Zdaniem przedsiębiorstwa w ciągu najbliższych 12 miesięcy ceny: (1) będą rosły szybciej niż dotychczas; (2) będą rosły w tym samym tempie; (3) będą rosły wolniej; (4) pozostaną bez zmian; (5) spadną; (6) nie wiem	
14. Czy w zakresie obsługi zadłużenia kredytowego:	
a. przedsiębiorstwo nie ma problemów z tą obsługą i w najbliższym kwartale nie przewiduje takich problemów b. przedsiębiorstwo nie ma takich problemów, ale przewiduje pojawienie się ich w najbliższym kwartale c. przedsiębiorstwo boryka się z takimi problemami, ale przewiduje zmniejszenie ich skali w najbliższym kwartale d. przedsiębiorstwo boryka się z takimi problemami i nie przewiduje poprawy tej sytuacji e. przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytu	
15. Czy w III kw. br. przedsiębiorstwo miało problemy z terminowym regulowaniem zobowiązań pozabankowych?:	
a. nie, nigdy b. tak, sporadycznie c. tak, często	
16. Czy w III kw. br. przedsiębiorstwo miało problemy z utrzymaniem płynności finansowej [często / sporadycznie / nie miało]?:	
17. Jak przedsiębiorstwo ocenia wielkość środków pieniężnych i innych aktywów pieniężnych w relacji do swoich potrzeb bieżących?:	
a. środki pieniężne są odpowiednio w relacji do potrzeb bieżących b. środki pieniężne są zbyt niskie w relacji do potrzeb bieżących c. środki pieniężne przewyższają potrzeby bieżące	
18. Jaki był w III kw. br. średni czas (w dniach):	
a. realizacji zobowiązań wobec dostawców	
b. ściągania należności od odbiorców	
19. Zgodnie z planami przedsiębiorstwa do końca grudnia 2010 r. zadłużenie z tytułu kredytów bankowych w relacji do stanu na dzień 30 IX br.:	
a. znacząco wzrosło b. powiększy się w niewielkim stopniu c. pozostanie na niezmiennym poziomie d. zmniejszy się w niewielkim stopniu e. ulegnie wyraźnemu obniżeniu f. nie dotyczy (przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytów bankowych)	
20. O ile procent przedsiębiorstwo mogłoby zwiększyć obecne zadłużenie z tytułu długoterminowych kredytów bankowych, zgodnie z własną oceną potencjalnej zdolności kredytowej? W przypadku gdyby obecne zadłużenie przekraczało tę zdolność, prosimy o wpisanie liczby ujemnej (w %), odzwierciedlającej niezbędny poziom redukcji. Jeśli firma nie posiada zadłużenia prosimy wpisać: -999, jeśli nie ma zdolności kredytowej: - 888, jeśli nie potrafi ocenić swojej zdolności kredytowej: -777:	
21. Czy w III kw. br. przedsiębiorstwu odmówiono udzielenia kredytu bankowego?:	
a. tak, z powodu braku (pogorszenia się) zdolności kredytowej b. tak, ponieważ przedsiębiorstwo nie miało odpowiednich zabezpieczeń c. tak, z przyczyn innych niż wymienione w podpunkcie a) i b) d. nie, przedsiębiorstwo otrzymało kredyt w III kw. br. e. nie, przedsiębiorstwo nie ubiegało się o kredyt w III kw. br.	

str. 3

22. Jeśli przedsiębiorstwo ubiegało się o kredyt bankowy w III kw. br., to jakie było jego przeznaczenie/cel (bez względu na to czy kredyt został przyznany)?:	
a. finansowanie zapasów i kapitału obrotowego	
b. finansowanie środków trwałych (inwestycji)	
c. restrukturyzacja długu / zmiana struktury kapitałowej	
d. finansowanie związane z fuzjami i przejęciami	
e. inne cele	
f. nie dotyczy - przedsiębiorstwo nie ubiegało się o kredyt bankowy	
23. Gdyby przedsiębiorstwo ubiegało się obecnie o długoterminowy kredyt bankowy, to jaka byłaby dotkliwość skutków ewentualnej odmowy?:	
(A) znaczna, (B) umiarkowana, (C) niewielka lub żadna	
a. koszty bezskutecznie poniesione w związku z przygotowaniem wniosku kredytowego	
b. zarejestrowanie faktu odmowy w historii kredytowej firmy	
c. konieczność szybkiego pozyskania innych źródeł finansowania	
d. inne, jakie?:	
24. Proszę podać przeciętną stopę procentową dla kredytów bankowych, jaka była naliczana od zadłużenia przedsiębiorstwa w III kw. br. (proszę podać łączną stawkę tj. stopę referencyjną dla kredytu /WIBOR, LIBOR, EURIBOR, itd./ powiększoną o marżę):	
a. w przypadku złotówkowego kredytu krótkoterminowego (do 1 roku)	
b. w przypadku złotówkowego kredytu długoterminowego (powyżej 1 roku)	
c. w przypadku dewizowego kredytu krótkoterminowego (do 1 roku)	
d. w przypadku dewizowego kredytu długoterminowego (powyżej 1 roku)	
25. W odniesieniu do obecnej ceny kredytu bankowego, przedsiębiorstwo przewiduje, że do końca grudnia br.:	
a. nastąpi spadek oprocentowania (tzn. ceny po jakiej przedsiębiorstwo może uzyskać kredyt)	
b. nastąpi wzrost oprocentowania	
c. oprocentowanie kredytów bankowych nie ulegnie zmianie	
d. przedsiębiorstwo nie korzysta z kredytu bankowego	
26-a. Proszę podać udział przychodów z eksportu w przychodach ogółem (w %):	
26-b. Proszę podać jaką część (w %) przychodów z eksportu stanowi eksport nieopłacalny (nieopłacalny rozumiany jako $\text{cena} \times \text{kurs}$ niepokrywające kosztów produkcji i pozostałych kosztów związanych z eksportem towaru)? Jeśli cała sprzedaż na eksport jest opłacalna, proszę wpisać 0:	
27. Czy w III kw. br. w relacji do poprzedniego kwartału liczba umów eksportowych:	
a. wyraźnie wzrosła	
b. wyraźnie zmniejszyła się	
c. nie uległa większym zmianom	
28. Przedsiębiorstwo oczekuje, że wielkość eksportu w IV kw. br. w porównaniu z poprzednim kwartałem:	
a. wzrośnie	
b. spadnie	
c. utrzyma się na porównywalnym poziomie	
29. Czy przedsiębiorstwo oczekuje w IV kw. br. w stosunku do poprzedniego kwartału?:	
a. wzrostu liczby nowych umów eksportowych	
b. zawarcia podobnej liczby nowych umów eksportowych	
c. spadku liczby nowych umów eksportowych	
30. Jaki jest progowy poziom kursu walutowego, przy którym eksport jest nieopłacalny (w PLN)?:	
a. dla USD	
b. dla Euro	
31. Jaki jest udział importu zaopatrzeniowego w kosztach działalności przedsiębiorstwa (w %)?: Przy braku importu należy wpisać 0:	

str. 4

32-a. Czy w IV kw. br. wynagrodzenia w przedsiębiorstwie zostaną zmienione?:	
a. tak, planuje się zwiększenie przeciętnego wynagrodzenia b. tak, planuje się obniżenie przeciętnego wynagrodzenia c. nie	
32-b. Jeśli tak, to o ile procent zmieni się przeciętne wynagrodzenie?:	
33. Prosimy ocenić relację wzrostu wynagrodzeń oraz wydajności pracy (mierzonej wielkością wartości dodanej, przypadającej na 1 zatrudnionego) w przedsiębiorstwie w III kw. br. (zmiany w stosunku do pop.kw.):	
a. wynagrodzenia wzrosły w większym stopniu niż wydajność pracy (także gdy wydajność nie wzrosła) b. wynagrodzenia wzrosły w zbliżonym stopniu co wydajność pracy c. wynagrodzenia wzrosły w mniejszym stopniu niż wydajność pracy d. wynagrodzenia nie wzrosły, natomiast zwiększyła się wydajność pracy e. wynagrodzenia i wydajność pracy nie wzrosły	
34. Jak przedsiębiorstwo ocenia swoją obecną sytuację ekonomiczną, pomijając typowe dla tego okresu wahania sezonowe?:	
a. bardzo dobra b. dosyć dobra c. słaba d. zła (istnieją realne szanse na przetrwanie firmy, poprawę sytuacji) e. bardzo zła (należy liczyć się z likwidacją bądź upadłością firmy)	
35. Czy w IV kw. br. przedsiębiorstwo przewiduje istotne zmiany swojej sytuacji ekonomicznej?:	
a. tak, nastąpi poprawa sytuacji b. tak, nastąpi pogorszenie sytuacji c. nie, sytuacja firmy nie ulegnie większym zmianom	
36. Który z poniższych opisów najbardziej pasowałby do sytuacji przedsiębiorstwa?:	
a. przedsiębiorstwo borykało się z trudnościami, ale pokonało je i najgorsze ma już za sobą b. przedsiębiorstwo wciąż boryka się z trudnościami, ale wydaje się, że niedługo się one skończą c. przedsiębiorstwo boryka się z trudnościami i na razie nie widać ich końca d. przedsiębiorstwo oczekuje w najbliższym okresie pojawienia się problemów e. przedsiębiorstwo nie dotknęło większe trudności i nie oczekuje ich pojawienia się w najbliższym okresie	
37. Prosimy o krótkie zasygnalizowanie problemów (ok.10 zdań), jakie w najbliższym czasie (pół roku) mogą być istotne dla kondycji ekonomicznej przedsiębiorstwa. Prosimy o szczególne uwzględnienie tych zagadnień, które wpływają na wielkość produkcji (możliwość jej zwiększenia, względnie powody ograniczenia skali działalności), płynność przedsiębiorstwa, zadłużenie kredytowe oraz opłacalność eksportu. W przypadku, jeśli przedsiębiorstwo nie napotyka na żadne poważniejsze trudności i nie przewiduje ich wystąpienia w podanym terminie, prosimy wpisać "brak problemów":	

Raporty na temat stanu koniunktury są do pobrania ze strony internetowej NBP.
http://www.nbp.pl/home.aspx?c=/ascx/koniunktura_prezentacja.ascx